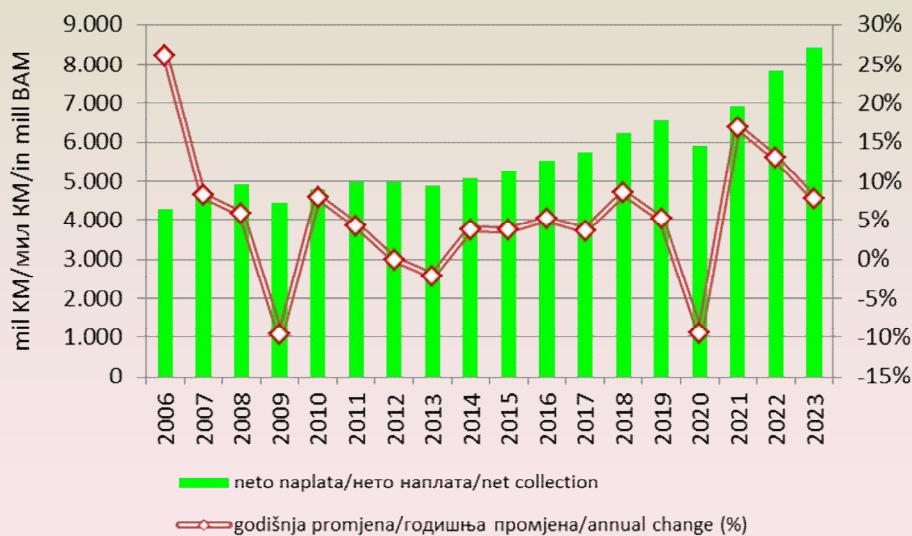

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

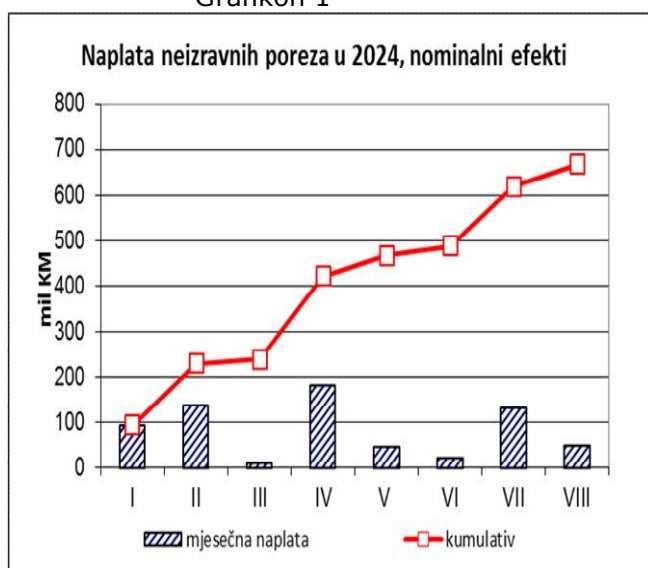

Broj
Број
Number 231/232

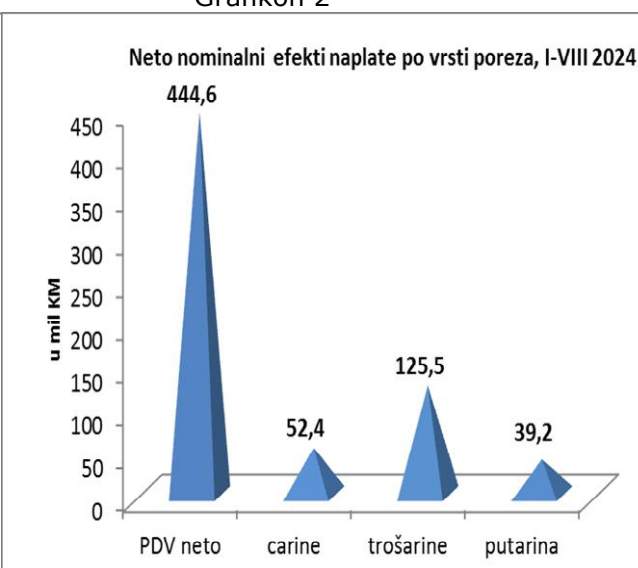
U fokusu...

Prema preliminarnom izvještaju UNO je u kolovozu 2024.g. na JR naplatila 1,009 mlrd KM bruto prihoda od neizravnih poreza, što je bilo 29,4 mil KM više nego u istom mjesecu 2023. Isplate povrata su bile manje za 19,4 mil KM, tako da je neto naplata u konačnici bila veća za 48,8 mil KM (Grafikon 1, "mjesečna naplata"), odnosno za 6,1%. U kolovozu 2024. su ostvarene skromnije stope rasta glavnih vrsta neizravnih poreza. Najviša stopa rasta od 4,7% je zabilježena kod prihoda od carina, dok je naplata trošarina rasla po stopi od 1,2%, a neto PDV-a 1%. Ipak, naplata neizravnih poreza u kolovozu 2024. je bila rekordna promatrajući mjesec kolovoz od osnutka UNO, što se pozitivno odrazilo na efekte za osam mjeseci. Tako je u razdoblju siječanj - kolovoz ostvaren rast bruto naplate od 8,3%, dok su isplate povrata bile manje za 95,7 mil KM. U konačnici neto efekat naplate neizravnih poreza u razdoblju siječanj - kolovoz 2024. iznosio je 667,6 mil KM (Grafikon 1, "kumulativ"), što predstavlja kumulativni rast od 12,2%.

Grafikon 1

Grafikon 2

Najveći suficit za osam mjeseci 2024. u odnosu na isto razdoblje 2023. ostvaren je u naplati PDV-a, te trošarina (Grafikon 2). Budući da je prilikom izrade preliminarnog izvještaja ostalo neusklađeno cca 33,9 mil KM prihoda nakon konačnog usklađivanja naplate prihoda sa prijavama i deklaracijama u IT sustavu UNO mogu se očekivati veći efekti, na prvom mjestu, kod neto PDV-a.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Novi PDV prag u BiH: Analiza implikacija (pre)visokog praga na primjeru V. Britanije	2
Analiza kretanja prihoda od trošarina na alkohol, alkoholna pića i voćnu prirodnu rakiju	16
tehnička obrada	: Sulejman Hasanović, IT suradnik
lektor	: Darija Komlenović, prof. anglistike

Novi PDV prag u BiH: Analiza implikacija (pre)visokog praga na primjeru V. Britanije

(autor: dr.sc. Dinka Antić)

Prag za registraciju za PDV-e predstavlja polugu fiskalnih vlasti za osiguranje povlaštenog položaja malih firmi u sustavu PDV-a. Politika u segmentu praga za PDV registraciju trebala bi da odgovori na pitanje koji je optimalni prag za registraciju za PDV imajući u vidu troškove i koristi/prihode i obveznika i porezne administracije u konkretnoj zemlji. Bosna i Hercegovina je nedavno povećala prag za registraciju za PDV-e sa 50.000 KM na 100.000 KM¹. Komparativne analize pokazuju da je novi prag za registraciju za PDV-e veći od velikog broja članica EU, od kojih su mnoge razvijenije od BiH. Primjer V. Britanije pokazuje efekte, po mišljenju većine eksperata, previsokog praga za registriranje. Stručne i akademske analize i političke debate o pragu za registraciju, koje se u ovoj zemlji vode u posljednjih šest godina, ukazale su na pojavu koja je kolokvijalno nazvana „bunching“, a podrazumijeva grupiranje malih firmi neposredno ispod praga za registraciju. Analize pokazuju da „bunching“ proizvodi negativne mikro i makro posljedice - mikro, jer sputava razvoj poslovanja malih firmi, a na makro razini dovodi do usporavanja ekonomskog rasta.

UVOD

Prag za registraciju predstavlja važan element oporezivanja PDV-om, jer ukazuje na politiku zemlje prema malim firmama. Zemlje koje su odabrale nizak prag preferiraju što širi obuhvat obveznika, često zanemarujući troškove administriranja velikog broja malih obveznika, koji mogu premašiti prihode koji se mogu od njih prikupiti. S druge strane, zemlje koje su se odlučile za viši prag fokusiraju se na velike obveznike, koji uplaćuju glavninu prihoda u proračun, dok male firme imaju opciju da se registriraju za PDV-e ukoliko bi im poslovanje u sustavu PDV-a bilo ekonomski i financijski isplativo.

Grupacija malih i srednjih poduzeća, bez obzira na pojedinačnu malu ekonomsku snagu, u svim suvremenim državama predstavlja jedan od najvažnijih kohezionih faktora nacionalne ekonomije koji doprinosi smanjenju lokalnih i regionalnih dispariteta i povećanju zaposlenosti u tržišnim nišama koje nisu profitabilne za velike kompanije. Istraživanja su pokazala da je porezno opterećenje u odnosu na ostvarene prihode daleko veće za mala i srednja poduzeća nego za velike kompanije. Visoko porezno opterećenje, koje, pored porezne obveze, obuhvata i troškove poštivanja poreznih propisa, u zemljama u razvoju predstavlja motiv za migriranje malih obveznika iz regularnih tokova ekonomije u sivu ekonomiju.

Porezni sustavi prepoznaju specifični položaj malih firmi u ekonomiji. Dobra praksa razvijenih država ukazuje da postoje dva načina da se osigura preferencijalni položaj malih firmi u sustavu PDV-a – uvođenjem praga za registraciju za PDV-e i propisivanjem pojednostavljenih PDV procedura u pogledu obračuna PDV-a, plaćanja i ostalih administrativnih obveza. Uz stope prag za registraciju za PDV-e predstavlja jedan od stubova politike PDV-a. Kao referentnu vrijednost za prag za registraciju najveći broj zemalja uzima godišnji oporezivi promet. Neke zemlje, poput Kine, za određene djelatnosti uzimaju mjesečni ili čak dnevni promet, omogućavajući lokalnim poreznim uredima da utvrde prag koji će biti u rasponu koju omogućava zakon (Ernst&Young, 2023). Međutim, manji broj zemalja koristi i druge kriterije (npr. vrijednost aktive² ili broj zaposlenih) ili kompleksne kriterije koje pored oporezivog prometa može uključiti i druge kriterije.

Male firme koje posluju sa PDV obveznicima u smislu nabavke i prodaje biće zainteresirane za registraciju za PDV-e, za razliku od malih firmi koje nabavljaju inpute od osoba koje nisu obveznici i prodaju svoje proizvode ili usluge u krajnjoj potrošnji. Za utvrđivanje optimalnog praga za

¹ "Službeni glasnik BiH" br. 80/2023.

² Kao što je npr. u El Salvadoru

registraciju nema jedinstvene formule ili obrasca, jer je i veličina firme neujednačena kategorija. Imajući takva ograničenja u vidu visina praga treba biti rezultat balansiranja (*trade-off*) između troškova administriranja i prihoda koji se mogu naplatiti od malih obveznika.

FISKALNE IMPLIKACIJE PDV PRAGA

Fiskalne implikacije praga za registraciju se ogledaju u smanjenim prihodima jer se država odriče prihoda od PDV-a koji bi se prikupili na oporezivi promet poduzeća i poduzetnika, čiji promet se nalazi ispod praga za registraciju. Uvođenje praga za registraciju izravno utječe na naplatu prihoda, a razmjere tog utjecaja ovise o tome da li je prag postavljen (pre)nisko ili (pre)visoko. Uvođenjem praga za registraciju država štedi značajne resurse koje bi, u slučaju nepostojanja praga za registraciju, morala angažirati za potrebe administriranja i kontrole obveznika male ekonomske snage, umjesto da ih usmjeri na kontrole velikih poreznih obveznika i otkrivanje poreznih prijevara i utaja. Prema istraživanjima sprovedenim u velikom broju država može se zaključiti da je svim državama zajednička struktura naplaćenih prihoda po veličini obveznika. Tako, samo mali postotak (manji od 1%) velikih obveznika donese čak 70% poreznih prihoda, 5-25% obveznika srednje veličine doprinese naplati prihoda sa 10-25%, dok čak 70-95% malih obveznika doprinese svega 1-10% naplati prihoda (IFC, 2007). Slična je situacija i sa PDV-om. Istraživanja MMF-a su pokazala da u većini zemalja 10% najvećih firmi uplati čak 90% ukupno naplaćenih prihoda od PDV-a, na temelju čega eksperti MMF-a zaključuju da 1\$ povećanja praga je veoma jeftin u smislu visine izgubljenih prihoda. Međutim, pri višim razinama praga značajnost izgubljenih prihoda postaje sve veća s obzirom da se obuhvataju sve veće firme (Ebrill i dr., 2001). Zaključak istraživanja MMF-a ukazuje na neopravdanost uvođenja visokog praga, ali i na štetnost preniskog praga, te preporučuju uvođenje praga ispod kojeg ne bi bila moguća ni dragovoljna registracija. I pored preporuka MMF neke države su inicijalno uvodile mnogo niži prag za registraciju od preporučenog, kako bi izbjegle negativne efekte praga na konkurentnost i ravnopravan položaj firmi na tržištu.

Međutim, fiskalne implikacije ne odnose se samo na prihode već i na rashode proračuna, u čijoj strukturi se nalaze troškovi porezne administracije. Kada ne bi bilo troškova administriranja poreza najveći fiskalni efekti bi se ostvarili kada ne bi postojao prag. No, kako to nije slučaj, potrebno je balansirati koristi i troškove uvođenja praga. Neto fiskalni efekat uvođenja u sustav PDV-a mnoštva malih firmi, mjereno stavljanjem u odnos troškova porezne administracije koji nastaju u vezi administriranja malih poduzeća i skromnih prihoda koji se naplate, je zacijelo negativan, što predstavlja još jedan argument za racionalizaciju troškova porezne administracije primjenom pojednostavljenih shema naplate poreza, a u području oporezivanja PDV-om i kao argument za uvođenje praga za registraciju, odnosno za oslobađanje malih poduzeća plaćanja PDV-a.

MIKROEKONOMSKE I MAKROEKONOMSKE IMPLIKACIJE PRAGA ZA REGISTRACIJU

Često se neopravdano smatra da određivanje praga za oporezivanje predstavlja isključivo interes države. Tako vlade prilikom sagledavanja troškova i koristi u vezi sa odlukom o visini praga za registraciju razmatraju samo troškove administriranja dodatnih obveznika koje snosi država. Troškovi obveznika koji nastaju u svezi poštivanja propisa iz sfere oporezivanja PDV-om se zanemaruju iako predstavljaju potrošnju za ukupnu ekonomiju zbog preusmjeravanja rijetkog resursa – kapitala izvan profitabilnih plasmana ili dodatnog investiranja. Iako istraživanja pokazuju nesvršishodnost uključivanja malih poduzeća u sustav PDV-a sa fiskalnog aspekta (naplate prihoda i angažiranih resursa) potrebno je pažljivo razmotriti registraciju malih poduzeća sa mikroekonomskog aspekta. Mikroekonomski efekti praga za PDV-e se ispoljavaju u vidu terećenja troškova, a time i dobiti, PDV-om iz nabavki za firme koje su izvan sustava PDV-a. PDV u osnovi predstavlja financijsku obvezu ili potraživanje (povrat). Neutralnost koncepta PDV-a se

osigurava primjenom kreditne (faktorne) metode, prema kojoj se ulazni PDV iz nabavki neutralizira PDV-om koji je obračunat na prodaje, odnosno priznatim poreznim kreditom za buduće PDV obveze ili povratom. Poslovanje izvan sustava PDV-a znači da se firme odriču prednosti sustava PDV-a, zbog kojih je ovaj porezni oblik superioran u odnosu na porez na promet.

Iz ugla malih obveznika registracija za PDV-a ima i prednosti i nedostatke. Da li poslovanje u sustavu PDV-a može donijeti koristi malom poduzeću uglavnom ovisi o vrsti ekonomske aktivnosti kojom se malo poduzeće bavi, obujma nabavki inputa od oporezivih osoba i obujma prodaje oporezivim osobama. Ukoliko je PDV-e iz inputa minoran, a dobra i usluge se prodaju krajnjoj potrošnji malo poduzeće neće imati interesa da bude u sustavu PDV-a. Štoviše, registracija za PDV-e malih poduzetnika sa velikom dodanom vrijednosti u odnosu na skromne inpute (obično se radi o uslužnim djelatnostima koja zahtijevaju mala ulaganja) donijela bi poskupljenje njegovih dobara i usluga, a time i lošiju konkurentnu poziciju na tržištu. No, ukoliko je malo poduzeće kapital-intenzivno i planira investicije tada bi trebalo razmotriti uključivanje u PDV sustav. Konačno, ukoliko je malo poduzeće ovisno o nabavkama od obveznika PDV-a, a dobra i usluge uglavnom prodaje obveznicima PDV-a tada je nužno da bude uključen u sustav PDV-a da bi mogao poslovati.

Makroekonomski efekti praga za registraciju ispoljavaju se u pojavi kaskadnog efekta PDV-a koji narušava neutralnost teorijskog koncepta PDV-a. Kaskadni efekat PDV-a se manifestira u prevaljivanju skrivenog PDV-a u ulaznim troškovima na naredne faze prometa. U narednoj fazi se javlja i dvostruko oporezivanje PDV-om ukoliko su kupci obveznici PDV-a. To sve dovodi do lančanog porasta prodajnih cijena, što nepovoljno utječe na opću razinu cijena, konkurentnost kompanija i socijalni položaj potrošača-krajnjih kupaca. Stoga, može se zaključiti da uvođenje praga za registraciju obveznika za PDV-e ne samo da proizvodi pozitivne i negativne implikacije kod obiju strana – države (porezne administracije) i obveznika već djeluje i na ekonomski sustav u cjelini.

FAKTORI OPTIMIZACIJE PRAGA

Prilikom određivanja praga za registraciju potrebno je voditi računa da prag ne bude prenizak ili previsok. Prenizak prag bi predstavljao opterećenje za rad porezne administracije, koja bi resurse, umjesto fokusiranja na velike obveznike, rasipala na mnoštvo malih obveznika. Veći broj obveznika povećava i rizik od prijevara. S druge strane, previsok prag bi djelovao destimulirajuće za obveznike s obzirom na negativan utjecaj kaskadnog PDV-a, koji opterećuje cijenu koštanja poduzeća koja su ispod praga registracije, na ekonomski položaj tih poduzeća. Konačno, **što je viši prag za registraciju to je više narušena neutralnost oporezivanja PDV-om, što je jedna od temeljnih osobina teorijskog koncepta PDV-a.**

Sveobuhvatna analiza implikacija praga za PDV registraciju ukazuje na potrebu balansiranja troškova koje prag za PDV proizvodi za porezne administracije i troškova koje snose obveznici.

Ukupni troškovi povezani sa oporezivanjem nazivaju se i *troškovima naplate* (engl. *collection costs*). Troškovi naplate se sastoje iz *troškova administriranja* (troškovi porezne administracije – države) i *troškova poštivanja poreznih propisa* (troškovi obveznika).

Troškovi porezne administracije

Vrlo teško je procijeniti troškove administriranja porezne administracije. U sustavu PDV-a nastaju troškovi u vezi sa registracijom obveznika, obradom poreznih prijava, kontrole i revizije, te troškove komuniciranja porezne administracije sa obveznicima. Troškovi mogu biti fiksnog karaktera, bez obzira na broj obveznika u sustavu (npr. izgradnja i održavanje IT sustava,

programiranje software-a, logistika) ili varijabilni, koji rastu s porastom broja obveznika (plaće i drugi troškovi zaposlenih, materijalni troškovi i kapitalni troškovi opremanja radnih mjesta i objekata, troškovi kontrola, obrada prijava, arhiviranja, edukacije i dr.). Ukoliko se radi o mladoj poreznoj administraciji tada su nužni inicijalni troškovi osnivanja, a proračun u prvim godinama rada može biti opterećen velikim ulaganjima u kapitalne investicije, edukaciju, materijalno opremanje, zapošljavanje i dr. Isto tako, na troškove porezne administracije utječu moguće reorganizacije, funkcionalne ili teritorijalne, ili promjene u fiskalnoj politici (npr. promjena porezne osnovice, promjena stope PDV-a, uvođenje diferenciranih stopa, promjene praga za registraciju i dr.). Troškovi administriranja ovise i o organizaciji administriranja PDV-om. U velikom broju zemalja se administriranje PDV-a na uvoz i na domaći promet vrši u dvije institucije, poreznoj upravi (koja je nadležna za naplatu domaćeg PDV-a i direktnih poreza) i carinskoj administraciji (koja je nadležna za sve poreze na uvoz, uključujući i PDV-e na uvoz), dok u manjem briju zemalja naplatu PDV-a u domaćim transakcijama vrši carinska administracija. U malobrojnim zemljama (poput Bosne i Hercegovine) naplata neizravnih poreza je locirana u jedinstvenoj instituciji. Bez obzira na kompleksnost organizacionog ustroja administriranja PDV-om vrlo teško je procijeniti troškove koji se izravno odnose na administriranje PDV-om i odvojiti ih od troškova ostalih funkcija (carine, trošarine, izravni porezi) i zajedničkih troškova. Troškovi administriranja ovise i o karakteristikama sustava PDV-a. Na više troškove administriranja utječe šira skala oslobođanja, nepostojanje ili vrlo nizak prag za registraciju, postojanje diferenciranih stopa ili nulte stope PDV-a osim na izvoz i dr.

Troškovi obveznika

Uključivanje u sustav PDV-a donosi i određene troškove obveznicima, koji, što su obveznici manje ekonomske snage, u većoj mjeri pogađaju financijsku i ekonomsku poziciju firme ili poduzetnika. Troškovi poštivanja poreznih propisa imaju varijabilni i fiksni karakter, mjereno u odnosu na visinu prometa. Fiksna komponenta troškova predstavlja najveći problem u poslovanju male firme, pogotovo kada se radi o poslovanju u EU, mada i varijabilna komponenta može da ugrožava redovito poslovanje i trgovinu. Varijabilna komponenta troškova poštivanja poreznih propisa naziva se i troškovima poštivanja propisa povezanih sa transakcijama (IFS, 2011). Ova komponenta troškova obveznika ima veliki utjecaj na obujam trgovine malog obveznika i pravce razvoja u smislu izlaska na nova tržišta. Proces liberalizacije vanjskotrgovinske razmjene ima za cilj ukidanje fiskalnih prepreka izlasku kompanija na druga tržišta. Međutim, i u uvjetima poslovanja bez fiskalnih prepreka u integracijama poput EU, CEFTA, EFTA, NAFTA i sl. još uvijek postoje brojne tzv. nefiskalne prepreke, kao recidiv protekcionističke trgovinske politike, koje mogu male firme odvratiti od širenja prodaje izvan matičnog tržišta. Nefiskalne prepreke su uglavnom vezane za carinske, granične, sanitarne formalnosti i ostala odobrenja i dozvole koje se moraju ispuniti da bi se roba plasirala u drugoj zemlji. Troškovi vezani za nefiskalne prepreke su proporcionalnog (*ad valorem*) karaktera i uglavnom se plaćaju u postotku od carinske vrijednosti robe, iz čega proizilazi da su vezani za obujam vanjske trgovine.

Troškovi poštivanja poreznih propisa fiksnog karaktera nisu vezani za obujam trgovine, već se u segmentu izvoza smatraju vrstom naknade za izvoz na određeno tržište. U unutarnjem tržištu fiksni troškovi se odnose na poslove registracije za PDV i komunikacija sa poreznom administracijom (npr. upiti i traženje mišljenja), vođenje poreznog knjigovodstva, izdavanje PDV fakture, podnošenje prijava i dr. Budući da iznos navedenih troškova uglavnom nema izravnu korelaciju sa veličinom firme male firme pogađaju neproporcionalno snažnije nego velike firme. Posljedica visokih fiksnih troškova poštivanja poreznih propisa jeste okrupnjavanje firmi i nestanak malih firmi sa tržišta.

Troškovne implikacije i trade-off

Poslovanjem izvan sustava PDV-a obveznici štede na resursima koje bi morali angažirati za uključivanje u sustav PDV-a. Neuključivanje malih firmi u sustav pozitivno utječe na troškove i dobit obveznika (zadržanu dobit i dividende), a time i na visinu prihoda od poreza na dobit i dohodak, koji bi bili manji u slučaju postojanja troškova vezanih za uključivanje u sustav PDV-a.

Prema procjenama ekonomista (IFS, 2011) troškovi poštivanja poreznih propisa od strane obveznika iznose 2% prometa, što može predstavljati značajan iznos za male kompanije, dok za velike kompanije iznose 0,3% prometa. Lockwood i Liu (2015) su procijenili troškove poštivanja poreznih propisa u V. Britaniji za firme čiji promet je jednak pragu za registraciju za PDV na 1-2% vrijednosti prometa³.

U procesu odlučivanja o visini PDV praga Crawford i Freedman (2011) ukazuju na značaj balansiranja između troškova poštivanja propisa i porezne evazije. Pokušaji da se smanje troškovi obveznika i poreznih administracija mogu podstaknuti poreznu evaziju. Previsok prag za registraciju olakšava malim firmama ispod praga da na umjetni način izbjegavaju registraciju za PDV. S druge strane, Crawford, Keen i Smith (2011) smatraju da visok prag može spriječiti pojavu ostalih oblika PDV prijevara poput lančanih prijevara (tzv. "vrteška"). U svojoj studiji o optimalnom PDV pragu, Kim (2005) zaključuje da u realnim PDV sustavima značajnu ulogu ima porezna evazija, te da se optimalni prag za PDV ne može utvrditi neovisno o ponašanju firmi u vezi sa PDV prijevarama. Ukoliko je PDV prag podignut broj firmi koje ostaju ispod praga raste. Međutim, za razliku od Crawforda i dr. on smatra da visok prag PDV obveznike stavlja u iskušenje da ne registriraju prodaje malim firmama koje nisu obveznici PDV i nisu dužne da podnose PDV prijave. Nasuprot toga, poticaji na prijave slabe kod nižeg praga za registraciju za PDV.

U konačnici, određivanje visine praga za registraciju treba da izbalansira interese države i interese firmi. Interes države predstavlja ostvarenje neto fiskalnog učinka, odnosno da naplaćeni neto prihodi od PDV-a od malih obveznika premašuju troškove administriranja malih obveznika. Interes firmi jeste da koristi od registracije za PDV-e u vidu prometa ili dobiti premašuju troškove poštivanja propisa. Očigledno je da, utvrđivanje neodgovarajućeg visine praga za registraciju može da proizvede dodatne troškove državi ili firmi. Visina praga je relativna s obzirom na ekonomski razvoj zemlje. Visok prag za registraciju podrazumijeva da će veliki broj obveznika biti zakonski izvan sustava PDV-a. Procjene fiskalnih vlasti u V. Britaniji pokazuju da visok prag za registraciju, koji je najviši od svih članica EU, rezultira činjenicom da je čak 2,9 mil firmi izvan sustava PDV-a nasuprot svega 1,95 mil obveznika PDV-a (IFS, 2011). Ipak, doprinos isključenih firmi u smislu dodatnih prihoda bio bi minoran da su u sustavu PDV-a, budući da bi administriranje ogromnog broja dodatnih obveznika proizvelo dodatne troškove poreznoj administraciji. Slični zaključci vrijede i za odnos troškova i koristi od registracije na strani malih firmi, s tim da se kao trošak treba dodati i iznos ulaznog PDV-a koji se ne može odbiti. Što je više mala firma ovisna o nabavkama od PDV obveznika to će ulazni PDV-e, kojeg mala firma ne može odbiti niti prevaliti na kupca u uvjetima snažne konkurencije na tržištu, više teretiti troškove firme i umanjiti dobit.

Iz prethodne analize prednosti i nedostataka u vezi sa određivanjem praga za registraciju vidi se da troškovi malih obveznika, pogotovo ako ih ima veliki broj, mogu imati značajne ekonomske implikacije na poslovanje kompanija, investiranje i visinu prihoda od poreza na dobit ili dohodak. Iz tog razloga izračun optimalnog praga za registraciju zahtijeva sagledavanje ukupnih troškova, bez obzira koja strana ih snosi.

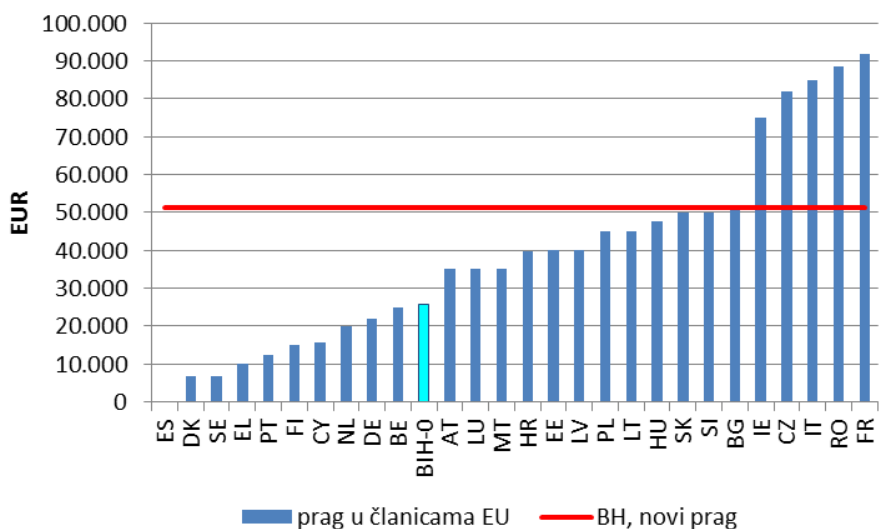
³ Treba imati u vidu da su u V. Britaniji troškovi poštivanja PDV propisa niži nego u drugim zemljama zbog obveze svih aktivnih kompanija da vode knjigovodstvo i podnose prijave poreza na dobit, što uveliko olakšava dobijanje informacija za popunjavanje PDV-e prijave.

KOMPARACIJA: BIH vs. EU / REGION

Nakon 19 godina od uvođenja PDV-a Bosna i Hercegovina je povećala prag za registraciju za PDV-e na KM 100.000. BiH je godinama po visini praga bila u drugoj polovici članica (Grafikon 1, „BiH-0“), no, nakon povećanja praga samo pet članica EU ima viši prag od BiH (Grafikon 1, „BiH-novi prag“)⁴.

Komparacija⁵ za zemljama regiona pokazuje da se povećanjem praga BiH našla na prosjeku regiona, dok je prije imala najniži prag (Grafikon 2). U svakom slučaju može se zaključiti da manje razvijene zemlje regiona imaju viši prag za registraciju za PDV-e od nekih visoko razvijenih članica EU.

Grafikon 1⁶

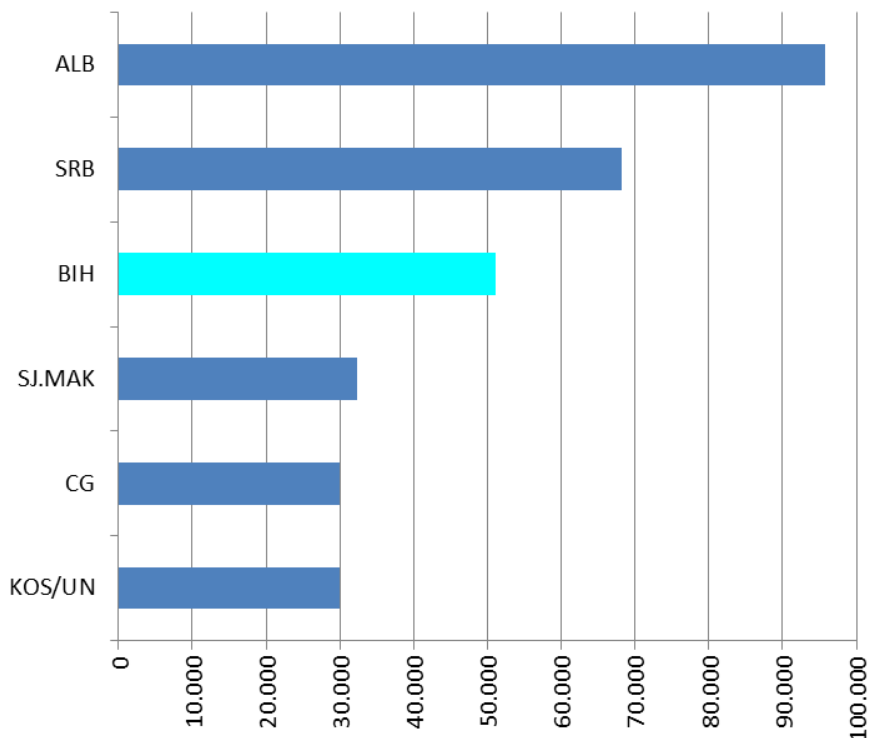

⁴ Izvor: Ernst&Young. (2023).. Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide 2023; International VAT Monitor. (2023). No 6 (26). Amsterdam: IBFD; prikaz autora.

⁵ Izvor: Ibid.

⁶ U grafikonima se koriste uobičajene skraćenice za članice: AT-Austrija, BE-Belgija, BG-Bugarska, CZ-Češka, CY-Cipar, DE-Njemačka, DK-Danska, EE-Estonija, EL-Grčka, ES-Španjolska, FI-Finska, FR-Francuska, GB-V.Britanija, HR-Hrvatska, HU-Mađarska, IE-Irska, IT-Italija, LV-Latvija, LT-Litvanija, LU-Luksemburg, MT-Malta, NL-Nizozemska, PL-Poljska, PT-Portugal, RO-Rumunjska, SE-Švedska, SI-Slovenija, SK-Slovačka.

Grafikon 2

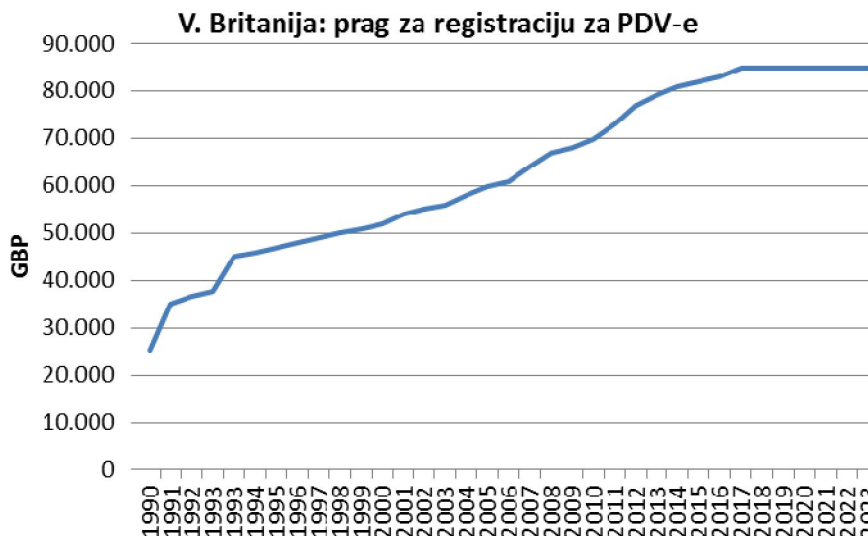
Prag za registraciju za PDV-e: BiH vs region (EUR)**PROBLEMATIKA VISOKOG PRAGA NA PRIMJERU V. BRITANIJE****Evolucija i efekti praga u V. Britaniji**

Za vođenje politike praga za registraciju za PDV-e dragocjena su iskustva V. Britanije. Radi se o jednoj od najrazvijenijih zemalja, koja je uvela PDV-e prije više od pedeset godina. Implikacije visokog praga za PDV-e bili su predmet višegodišnje analize vladinih institucija, kao i stručne akademske zajednice, koje su rezultirale nizom značajnih istraživanja i studija. Istraživanja se temelje na dugim vremenskim serijama i detaljnim analizama ponašanja velikog broja malih firmi. Imajući sve to u vidu, iskustva V. Britanije trebaju biti i poticajna za fiskalne vlasti BiH u segmentu vođenja politike PDV-a.

Dugi niz godina praksa V. Britanije je bila da se svake godine prilikom usvajanja proračuna⁷ vrši usklađivanje praga za registraciju za PDV-e sa inflacijom. Međutim, bez obzira na vrtoglavi rast cijena posljednjih godina, uzrokovanih Brexitom, pandemijom koronavirusa i ratom u Ukrajini, prag za registraciju za PDV-e se nije mijenjao od 1.4.2017. i iznosi GBP 85.000.

⁷ Budući da proračunska godina u V. Britaniji počinje 1. travnj (za razliku od većine zemalja kod kojih se fiskalna godina podudara sa kalendarskom) izmjene visine praga za registraciju za PDV uglavnom su se primjenjivale od 1. travnja tekuće godine do 31. ožujka naredne kalendarske godine.

Grafikon 3

Izvor: HMRC, VAT Notice 700/1: supplement, Updated 13 February 2024; prikaz autora.
<https://www.gov.uk/government/publications/>

V. Britanija ima daleko najviši prag u odnosu na prosjek EU⁸, prosjek OECD⁹ i globalni prosjek¹⁰. Čak 55% malih firmi je izvan sustava PDV-a¹¹. Prema procjeni Vlade porezni izdatak ove mjere koja se smatra poticajnom za male firme u odnosu na najniži prag EU od EUR 10.000 iznosi čak 2 mlrd GBP godišnje¹². Radi se o izgubljenim prihodima od PDV-a.

Odgovor malih firmi na prag za registraciju

Mala firma, čiji je promet ispod praga za registraciju za PDV-e, ima, u osnovi, dva odgovora na postojanje praga – biti izvan sustava PDV-a ili ući u sustav PDV-a u okviru dragovoljne registracije, ukoliko je ona predviđena kao opcija zakonom. Međutim, stvari nisu tako jednostavne i jednoznačne u poslovnom svijetu, budući da rast ekonomije, kao i inflatorni učinci na cijene, mogu dovesti malu firmu u situaciju da se mora registrirati za PDV-e ukoliko ne želi da krši zakon i vrši poreznu utaju. Analizirajući troškove poštivanja propisa iz sfere PDV-a Lockwood i Liu (2015) su promatrali ponašanje malih firmi u V. Britaniji s obzirom na visinu praga za registraciju. Prema njima postoje sljedeća tri odgovora malih firmi na propisani prag za registraciju:

- dragovoljna registracija¹³
- održavanje prometa neposredno ispod praga za registraciju (tzv. *bunching*) i
- ograničavanje rasta firme.

Posljednje dvije opcije, koje u osnovi predstavljaju zakonitu poreznu evaziju, podrazumijevaju poslovanje izvan sustava PDV-a uz određenu cijenu ili žrtve koje je firma spremna podnijeti.

Mala firma kojoj ne odgovara ulazak u sustav PDV-a može namjerno da održava promet ispod praga za registraciju, bilo na zakonit li na nezakonit način¹⁴. To za posljedicu ima gomilanje

⁸ Prosjek EU iznosi EUR 41.500 ukoliko se uključi i Španjolska koja nema praga, odnosno oko EUR 43.000 bez Španjolske. Izvor: International VAT Monitor. (2023). No 6 (26). Amsterdam: IBFD.

⁹ Prosjek članica OECD je oko USD 62.000. Izvor: OECD, baza podataka, 1/9/2023.

¹⁰ Globalni prosjek iznosi oko GBP 15.000. Izvor: OTS (2017).

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Čak 44% PDV obveznika u V. Britaniji su male firme koje su odabrale opciju dragovoljne registracije. Izvor: OTS (2017).

¹⁴ U istraživanju agencije IPSOS u V. Britaniji čak 20% malih firmi je izjavilo da namjerno usporavaju razvoj kako bi ostali ispod praga za PDV-e.

obveznika sa prometom neznatno ispod propisanog praga za registraciju, koje se u V. Britaniji naziva kolokvijalno "*bunching*". Akademski istraživanja Lockwooda i dr. (2016). su pokazala da se efekat gomilanja oko praga (*bunching*) javlja u slučaju malih firmi koje bi postale nekonkurentne i koje bi trpjele finansijske štete ulaskom u sustav PDV-a. Radi se o firmama koje uglavnom prodaju dobra ili usluge krajnjim potrošačima ili imaju ograničene ulazne rashode te odbitkom ulaznog PDV-a ne bi ostvarili velike koristi.

Analize i intervjui sa malim firmama Ureda za pojednostavljenje oporezivanja (OTS¹⁵) pokazuju da obveznici čiji je promet blizu praga imaju dvije opcije kako bi izbjegli registraciju, zakoniti i nezakoniti.

Prvi način da se izbjegne ulazak u sustav PDV-a jeste zadržavanje prodaje ispod praga za registraciju. Jedni su u anketi naveli da ne ugovaraju dodatne poslove do konca godine ukoliko ocijene da bi njihovim izvršenjem promet premašio propisani prag. Drugi su naveli da obustavljaju prodaju za određeno vrijeme kako bi održali promet ispod praga, dok su neki izjavili da poduzimaju različite aktivnosti: ne angažiraju dodatno osoblje kako bi povećali svoje poslovanje iako stanje na tržištu pogoduje rastu, smanjuju reklamiranje kako bi smanjili potražnju za svojim proizvodima i uslugama ili snižavaju cijene, daju popuste i sl. kako bi smanjili promet (IPSOS, 2017). Istraživanje je pokazalo da firme zadržavaju promet ispod praga za registraciju jer smatraju da će ulazak u sustav PDV-a negativno utjecati na njihov profit ili konkurentnost ukoliko teret PDV-a preko viših cijena prenesu na kupce. Radi se o **zakonitom izbjegavanju ulaska u sustav PDV-a**, za koje ne postoje pravne sankcije, ali, očigledno, imaju ekonomske i finansijske štete po male firme, a time i za ekonomiju zemlje. Male firme gube značajno vrijeme i napore kako bi održali poslovanje ispod praga i time izbjegli plaćanje PDV-a, što također proizvodi dodatne administrativne, ali i oportunitetne troškove.

Nezakoniti načini izbjegavanja registracije za PDV podrazumijevaju korištenje različitih modela PDV-e prijevara, kao što su netočno iskazivanje prometa prikazujući ga manjim od praga za PDV-e, prodaja "na crno" ili umjetna podjela firme na više manjih firmi, tako da promet svake od nastalih firmi bude ispod potrebnog praga. Firma se odlučuje da ostane izvan sustava PDV-a ukoliko su troškovi inputa u odnosu na prodaju niski ili ukoliko uglavnom vrši promet dobara i usluga krajnjim kupcima. U takvoj situaciji, pravo na odbitak ulaznog PDV-a nije od velikog značaja da bi se firma odlučila za ulazak u sustav PDV-a. Analize Lockwooda i dr. (2015) na većem uzorku malih firmi, čiji promet oscilira oko praga za PDV registraciju, su pokazale jednak pravac kretanja udjela troškova plaća i kod registriranih obveznika i kod malih firmi izvan sustava PDV-a. Međutim, udio počinje da snažno raste kod firmi koje su jako blizu praga za registraciju, što ukazuje na neevidentirane prodaje.

Istraživanja eksperata (OTS, 2017) su pokazala da se ekonomske distorzije povezane sa pragom za PDV-e javljaju i u drugim zemljama, ali one proizvode blaže negativne efekte nego što je slučaj sa V. Britanijom zbog enormno visokog praga za PDV-e u Britaniji. Navedenu teoriju i rezultate istraživanja su potvrdili Harju i dr. (2015) istraživanjem ponašanja malih obveznika u Finskoj. Autori su na osnovu empirijske analize pokazali da male firme, čiji se promet kreće oko praga za registraciju (EUR 8.500) namjerno izbjegavaju ulazak u sustav PDV-a na legalan način, smanjivanjem obujma poslovanja. Razlog za takvo ponašanje malih firmi su visoki troškovi poštivanja propisa za male firme, što je i očekivano s obzirom na nizak prag za ulazak u sustav PDV-a. Budući da se radi o kontinuiranoj politici koju prakticiraju mnoge firme na dugi rok je evidentno usporavanje rasta sektora malih i srednjih poduzeća u Finskoj.

Iako previsok prag može ohrabriti male firme da ostanu ispod praga registracije za PDV i po cijenu usporavanja razvoja i stagnacije poslovanja, prema Lockwoodu i Liu (2015), ove firme kada uđu u sustav PDV-a mogu da ostvare ubrzane stope rasta (tzv. *'catch-up' growth*), koje su mnogo više

¹⁵ OTS - Office for Tax Simplification

nego što je to uobičajeno, prvo, iz razloga što nema više potrebe za ograničavanjem prodaja, a drugo, zato što je osnovica za komparaciju niska, jer se uključuje godine kada je firma poslovala sa ograničenjima zbog izbjegavanja ulaska u PDV sustav.

Dilema: parcijalna rješenja ili holistički pristup?

Stagnacija visine praga za registraciju unatrag nekoliko godina je imala za posljedicu rast broja obveznika PDV-a. Procjenjuje se da je kumulativna stopa inflacije u prethodnih šest godina iznosila 20%, što znači da bi prag trebao iznositi GBP 103.000 ukoliko se želi zadržati ista realna vrijednost. Eksperti smatraju da je pred fiskalnim vlastima velika dilema. S jedne strane, zadržavanje istog praga obezvrjeđuje prag za PDV-e kao polugu politike prema malim firmama, jer će svakim danom sve više malih firmi zbog rasta prometa biti prinuđeno da uđe u sustav PDV-a. Za obveznike koji su u poslovanju ovisni o maloprodaji znači podizanje cijena za 20% koliko iznosi stopa PDV-a u V. Britaniji. S druge strane, podizanje praga za PDV-e podrazumijeva gubitak prihoda, što ugrožava ekonomski rast.

Kako bi se ponudio adekvatan model praga za PDV-e Ured za pojednostavljenje oporezivanja (OTS, 2017) je analizirao nekoliko opcija. Prva opcija podrazumijeva manje korekcije na visini praga, zamrzavanje praga, malo povećanje ili malo smanjenje. Smanjivanje ili zamrzavanje praga bi imalo ograničene efekte jer bi pogodilo samo mali broj firmi čiji je promet blizu praga. Malo povećanje praga bi imalo ograničen negativni efekat na prihode od PDV-a budući da bi pogodilo mali broj firmi čiji je promet blizu praga, a ne bi u značajnoj mjeri utjecalo na promjenu ponašanja firmi u pogledu poslovanja oko visine praga.

Druga opcija bi podrazumijevala značajno povećanje ili smanjenje praga za PDV-e. Značajno povećanje praga bi donijelo mogućnost firmama da istupe iz PDV sustava, smanje administrativne troškove i postanu konkurentniji u odnosu na firme koje su raznim poslovnim "gimnastikama" ostale neregistrirane, a s kojima su se takmičili na istom tržištu. S druge strane, država bi izgubila značajne prihode od PDV-a. Isto tako, OTS ukazuje na veliku opasnost da bi povećanje broja firmi izvan sustava PDV-a, kao posljedica rasta praga za PDV-e, dalo poticaj mnogim firmama da posluju u sivoj ekonomiji, budu neregistrirane i tako izbjegnu plaćanje drugih poreza.

Značajnije smanjenje praga za PDV-e bi se odnosilo na veći broj firmi, što bi smanjilo populaciju neregistriranih firmi, a time i sivu ekonomiju. Male firme ne bi mogle lako da izbjegnu uključivanje u sustav PDV-a i na taj način izbjegnu plaćanje PDV-a. S druge strane, povećali bi se troškovi administriranja, kako na mikro razini za male firme, tako i za poreznu administraciju s obzirom na značajniji rast broja PDV obveznika. U posljednjem istraživanju Liu i dr. (2022) zaključuju da visok prag za PDV-e, kao što je slučaj u V. Britaniji, koči razvoj malih firmi. Ističu da relativno visok prag, kao što je u V. Britaniji, znači da firme posluju jako dugo vrijeme ispod praga, a mnoge tako žele ostati i zastalno. Analizirajući službene podatke porezne administracije (HMRC) za sve firme došli su do zaključka da godišnja stopa rasta prometa počinje usporavati kada se promet firme približi granici od GBP 65.000, a usporavanje iznosi do 2 postotna boda kada se promet firme približi pragu, što iznosi ¼ prosječnog godišnjeg rasta. Da bi se to spriječilo smatraju da bi smanjenje praga primoralo firme da se registriraju u ranoj fazi rasta njihovog poslovanja, što bi na dulji rok imalo manje negativne efekte na njihov rast, s obzirom da uključivanje u sustav PDV-a u svakom slučaju podrazumijeva jednokratne troškove, a potom i razdobljeične troškove poštivanja propisa.

S obzirom na činjenicu da postojanje praga za PDV-e potiče firme da izbjegavaju registraciju za PDV-e eksperti Ureda za pojednostavljenje oporezivanja (OTS, 2017) predlažu da se **rješenja ne traže isključivo u okviru politike praga, već u okviru cjelokupne politike PDV-a u V. Britaniji**, kojima bi se na određeni način ublažio negativan utjecaj ulaska u sustav PDV-a. To bi podrazumijevalo uvođenje finansijskih mjera za male firme kojima bi se ciljano djelovalo na

financijski položaj malih firma ili mjera kojima bi se smanjio negativan utjecaj troškova administriranja PDV-om na male firme. Druga mjera bi bila vezana za ulazak novoosnovanih firmi u sustav PDV-a, a podrazumijevala bi uvođenje posebnih poticajnih mjera u početnom razdoblju, npr. olakšice u pogledu plaćanja PDV-a ili omogućavanje duljeg razdoblja za plaćanje PDV-a (polugodišnja ili godišnja PDV prijava). Iako bi takve mjere povećale ukupnu kompleksnost PDV-e sustava smatra se da bi olakšale malim firmama prelazak u sustav PDV-a, bez negativnih efekata po ekonomski rast i produktivnost.

To je na liniji onoga što je zaključio Cnossen (1994) još prije tri desetljeća. Odluka o visini praga koja bi mogla da relaksira troškove administriranja i troškove poštivanja propisa ne mora biti jedino moguća u sklopu politike PDV-a. Cnossen smatra da se ukupni troškovi koje obveznici i porezne administracije imaju u vezi sa PDV-om pored povećanja praga za registraciju mogu smanjiti i širenjem porezne osnovice i uvođenjem jedinstvene stope PDV-a, dakle na razini sustava PDV-a.

Također, i Keen i Mintz (2004) problem utvrđivanja optimalnog praga za registraciju vide kao rezultat balansiranja (*trade-off*) tri efekta, i to šire, u okviru cjelokupnog poreznog sustava. Rast praga smanjuje troškove administriranja porezne uprave, ali i istodobno dovodi i do smanjenja prihoda od PDV-a i jačanja porezne diskriminacije unutar poreznog sustava, što pogađa firme koje su u sustavu PDV-a i one koje su izvan njega. Neke firme koje ostanu izvan obveze registracije za PDV-e mogu ostvariti konkurentnu prednost u odnosu na firme koje su dužne da se registriraju za PDV-e. To je pogotovo slučaj za one koje prodaju dobra i usluge u krajnjoj potrošnji. Autori, u svjetlu rasprava da li oporezovati dohotak ili potrošnju, idu i dalje, te ukazuju na temeljnu razliku između oporezivanja dohotka i oporezivanja PDV-om, koja se ogleda u postojanju praga, koji prekida kontinuitet porezne obveze u smislu da oni čiji promet ispod praga ne plaćaju PDV-e, dok to ne postoji kod skala oporezivanja dohotka. Autori dalje zaključuju da bi prilikom određivanja praga trebalo razmotriti omjer dodane vrijednosti u odnosu na vrijednost prodaje, te da je jedna od opcija skala pragova, tj. da se niži prag za registraciju može odrediti za visoko profitabilne djelatnosti i radno intenzivne industrije. Drugo, oni smatraju da diferencirani pristup oporezivanju ugrožava načelo pravičnosti oporezivanja, u smislu ostvarenja vertikalne pravičnosti između poreznog opterećenja u odnosu na dodanu vrijednost između velikih i malih firmi.

Eksperti Ovlaštenog instituta za oporezivanje (CIOT)¹⁶ smatraju da je digitalizacija još više zaoštrila problem poslovanja malih firmi u sustavu PDV-a, jer je PDV-e sustav postao kompleksniji, zahtijeva se dodatno administriranje i poštivanje obveza koje nameće poslovanje i plaćanje PDV-a u digitalnoj eri¹⁷, što povećava troškove malim firmama u većoj mjeri nego što je slučaj sa većim kompanijama. No, imajući u vidu da su studije u V. Britaniji pokazale da zadržavanje praga PDV-a na istoj razini ograničava ekspanziju poslovanja malim firmama, a na makro razini ne pogoduje ekonomskom rastu zemlje, ni zamrzavanje praga na sadašnjoj razini ne predstavlja opciju jer nema efekta – država se odriče izgubljenih prihoda, a male firme nemaju poticaj za rast i drže promet ispod praga. Eksperti rješenje vide u mjerama Ureda za pojednostavljenje poreza (OTS) koje idu u pravcu pojednostavljenja PDV-e sustava kao cjeline¹⁸.

¹⁶ CIOT – The Chartered Institute of Taxation. (2022). "Cruel dilemmas for small businesses over frozen VAT threshold".

¹⁷ U V. Britaniji se od 2018. primjenjuje sustav digitalizacije za PDV-a pod nazivom "Making Tax Digital for VAT", a od svih obveznika se zahtijeva da se prijave na dani sustav, primjenjuju propisana pravila i nabave adekvatni software.

¹⁸ OTS. (2017). „Value added tax: routes to simplification”. **Presented to Parliament pursuant to section 186(4)(b) of Finance Act 2016.**

UMJESTO ZAKLJUČKA: Prag za registraciju za PDV-e u BiH vs. V. Britanija

Istraživanja praga za registraciju za PDV, kao bitnog elementa politike PDV-a, nisu obimna i uglavnom su vezana za modeliranje optimalnog praga i analize efekata primjene praga u konkretnim državama, uglavnom V. Britanije, te odskora i Finske. Prag za registraciju funkcionira na sljedeći način: poduzeća i poduzetnici čiji je godišnji oporezivi promet ispod praga za oporezivanje nisu obveznici PDV-a i ne smiju iskazivati PDV na računima koje izdaju kupcima. Istovremeno, firme i poduzetnici „ispod praga“ nemaju pravo odbitka ulaznog PDV-a sadržanog u nabavkama dobara i usluga od obveznika PDV-a. Budući da ga ne može odbiti, mala firma „ispod praga“ prenosi ulazni PDV-e u troškove i ugrađuje u cijenu koštanja dobra kojeg proizvodi ili usluge koju pruža. Može se zaključiti da uvođenje praga za registraciju obveznika za PDV-e proizvodi isti efekat na ekonomski položaj firmi koje su ispod praga kao oslobađanje plaćanja od PDV-a. S druge strane, prag za registraciju utječe i na troškove administriranja koje snosi porezna administracija. Administriranje većeg broja obveznika u uvjetima nižeg praga za registraciju zahtijeva veće kadrovske, financijske i materijalno-tehničke resurse, što dodatno opterećuje državni proračun i smanjuje neto efekat ubiranja prihoda. Suprotno, visok prag za registraciju relaksira troškove administriranja, ali stvara prostor za izbjegavanje plaćanja PDV-a, što predstavlja neizravni udar na prihode proračuna države. Određivanje optimalnog iznosa praga za registraciju podrazumijeva *trade-off* između koristi i troškova koje snosi porezna administracija i firme koje mogu biti pogođene takvom politikom.

Iz usporedbe novog praga za registraciju u BiH sa članicama EU može se zaključiti da je novi prag za PDV-e u BiH među najvišima u Europi¹⁹. Iako se, na prvu, može konstatirati da komparacija BiH sa V. Britanijom u pogledu politike PDV-a praga nije moguća zbog razlika u razvijenosti, moguće su relativne usporedbe iz kojih se mogu izvući određeni zaključci. Imajući u vidu različitu razinu razvijenosti i različite valute (KM i GBP) izvršene su relativne usporedbe preko prosječne neto plaće u 2023. godini. Novi prag u BiH za registraciju za PDV-e iznosi KM 100.000 ili GBP 43.797,26²⁰, što znači da je prag za registraciju u V. Britaniji od GBP 85.000 za 94% veći od praga u BiH. Međutim, usporedba prosječne mjesečne neto plaće, kao pokazatelja razvijenosti i ekonomskog standarda pojedinca - vlasnika male firme, pokazuju drugačiji omjer. Prosječna neto plaća²¹ u V. Britaniji u 2023. bila je za 316% veća od prosječne neto plaće u BiH²². Ukoliko prag za PDV-e iskažemo brojem prosječnih mjesečnih neto plaća tada se iz praga V. Britanije može isplatiti 37 prosječnih mjesečnih neto plaća, a u BiH čak 79 mjesečnih neto plaća. U stvari, kad bismo prag u BiH određivali prema broju prosječnih mjesečnih plaća koji vrijedi za prag u V. Britaniji tada ga nije trebalo ni povećavati. Da li se na osnovu ove jednostavne komparacije može pouzdano zaključiti da je novi prag za PDV-e u BiH previsok? Iskustva i detaljne analize kretanja u V. Britaniji pokazuju da je tijekom godina visok prag proizveo negativne efekte na rast ekonomije, čak i posljednjih godina kada se njegova realna vrijednost smanjila. U svakom slučaju, rano je za donošenje zaključaka, imajući u vidu da je potrebno određeno vrijeme da se okončaju procedure deregistracije za one koji izlaze iz sustava PDV-a. Stoga, pravi odgovor na pitanje da li je novi prag za registraciju za PDV-e u BiH optimalan iz ugla države (u smislu neto fiskalnih efekata, da neto uštede na troškovima administriranja značajno manjeg broja obveznika premašuju gubitak prihoda od PDV-a) i malih firmi (u vidu stimulansa rasta sektora obrta i poduzetništva) dobiće se tek u narednim godinama. Imajući u vidu da su PDV Smjernicom propisane samo okvirne odredbe za utvrđivanje praga za registraciju, za zemlje koje pretendiraju na članstvo u EU visina praga za registraciju biće element predpristupnih pregovora sa Europskom komisijom. No, bez obzira na to,

¹⁹ Prema podacima OECD od ostalih europskih zemalja članica OECD, prag za PDV-e je viši od praga u BiH samo u V. Britaniji i Švicarskoj (CHF 100.000), dok je u Islandu USD 13.986 i Norveškoj svega USD 5.631. Izvor: OECD, baza podataka, stanje 1/9/2023.

²⁰ Tečaj Centralne banke BiH, 21/2/2024

²¹ Prosječna mjesečna neto plaća u V. Britaniji (nakon poreza) u 2023. iznosila je GBP 2.297. Izvor: Annual Survey for Hours and Earnings (ASHE) by the Office for National Statistics (ONS).

²² Prosječna mjesečna neto plaća u BiH u 2023. je iznosila KM 1.263. Izvor: Agencija za statistiku BiH, Godišnji prosjeci prosječnih mjesečnih neto i bruto plaća zaposlenih, 19.02.2024.

pravo EU, praksa i iskustva članica, u svakom slučaju, predstavljaju koristan putokaz za kreiranje poželjne politike PDV u zemlji koja pretendira na članstvo u EU.

LITERATURA

Cnossen, S. (1994). 'Administrative and Compliance Costs of the VAT: A Review of the Evidence'. Tax Notes International.

Crawford, C., i Freedman, J. (2011). "Small Business Taxation" in "Dimensions of Tax Design". Mirrlees Review. London: Institute for Fiscal Studies.

Crawford, I., Keen, M., I Smith, S. (2011). "Value Added Tax and Excises" in "Dimensions of Tax Design". Mirrlees Review. London: Institute for Fiscal Studies.

Ebrill, L., Keen, M., Bodin, J-P., Summers, V. (2001). "The Modern VAT". Washington: International Monetary Fund.

Ernst&Young. (2023).. Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide 2023.

Harju, J., Matikka, T. i Rauhanen, T. (2015). "The Effect of VAT Threshold on the Behavior of Small Businesses: Evidence and Implications". CESifo Conference on Public Sector Economies. Munich.

IFC. (2007) "Designing a Tax System for Micro and Small Businesses: *Guide for Practitioners*". The World Bank Group (in collaboration with DFID).

IFS. (2011). „A Retrospective Evaluation of Elements of the EU VAT System". London.

International VAT Monitor. (2023). No 6 (26). Amsterdam: IBFD.

IPSOS. (2017). "Behaviours and experiences in relation to VAT registration". Final report.

Keen, M. i Mintz, J. (2004). "The optimal threshold for a value-added tax." *Journal of Public Economics* 559-576.

Kim, S. (2005). "Optimal Threshold for a VAT in the Presence of Tax Evasion". Seoul National University.

Liu, L., Lockwood, B., Almunia, M., and Tam, E.H.F. (2019). "VAT Notches, Voluntary Registration, and Bunching: Theory and UK Evidence". Working Paper. Washington: IMF.

Liu, L., Lockwood, B., Tam, E. (2022). "Small Firm Growth and the VAT Threshold: Evidence for the UK". CAGE working paper No. 631.

Lockwood, B. i Liu, L. (2015). "Efficiency and welfare costs of VAT: evidence from VAT notches". *Policy paper series*. Oxford: Oxford University, Centre for Business Taxation.

Lockwood, B. I Liu, L. (2016). "VAT Notches, Voluntary Registration, and Bunching: Theory and UK Evidence". Warwick University.

OECD. (2022). Consumption Tax Trends 2022: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends.

OTS - Office for Tax Simplification. (2017). „Value added tax: routes to simplification“. Presented to Parliament pursuant to section 186(4)(b) of Finance Act 2016.

Arhiva biltena:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=h

Analiza kretanja prihoda od trošarina na alkohol, alkoholna pića i voćnu prirodnu rakiju

(piše: Mirjana Popović, stručni savjetnik - makroekonomista)

Sažetak

Naplata prihoda od trošarina na alkohol, alkoholna pića i voćnu prirodnu rakiju (u daljem tekstu: alkoholna pića) u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH) nastavak je analiza objavljenih u prethodnim brojevima biltena Odjeljenja²³. Fokus analize je:

- *Godišnja naplata u razdoblju 2021²⁴-2023.²⁵ godina i godišnja stopa rasta za 2022. i 2023. godinu ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića, prihoda od trošarina na uvezna i domaća alkoholna pića.*
- *Kvartalna naplata za razdoblje prvi kvartal (Q1) 2021-drugi kvartal (Q2) 2024. godina²⁶ i kvartalna stopa rasta za razdoblje prvi kvartal (Q1) 2022-drugi kvartal (Q2) 2024. godina ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića, prihoda od trošarina na uvezna i domaća alkoholna pića.*
- *Mjesečna naplata za razdoblje siječanj 2021-lipanj 2024. godina²⁷ i mjesečna stopa rasta za razdoblje siječanj 2022-lipanj 2024. godina ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića, prihoda od trošarina na uvezna i domaća alkoholna pića.*

1. Godišnje kretanje prihoda od trošarina na alkoholna pića

Ukupni prihodi od trošarina imaju veliki udio u ukupnim prihodima od neizravnih poreza, dok udio prihoda od trošarina na alkoholna pića u ovim prihodima u posljednje tri godine nije velik i kreće se od 1,9% do 2,0%. Grafikonom jedan prikazano je kretanje godišnje naplate prihoda od trošarina na alkoholna pića za razdoblje 2021-2023. godina, u milijunima KM. Prikazana je godišnja naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića u promatranom vremenskom razdoblju i godišnja naplata prihoda od trošarina na uvezna i domaća alkoholna pića.

²³ O politici oporezivanja alkoholnih pića i naplatai prihoda od trošarina na alkoholna pića više u: Popović, M. (2022). "Analiza naplate prihoda od trošarina na alkohol, alkoholna pića i voćnu prirodnu rakiju"; OMA bilten br. 209/210.

O kretanjima naplate ovih prihoda i tekućim trendovima više u: Popović M. (2023) "Analiza naplate prihoda od trošarina na alkohol, alkoholna pića i voćnu prirodnu rakiju i tekući trendovi". OMA bilten br. 219/220

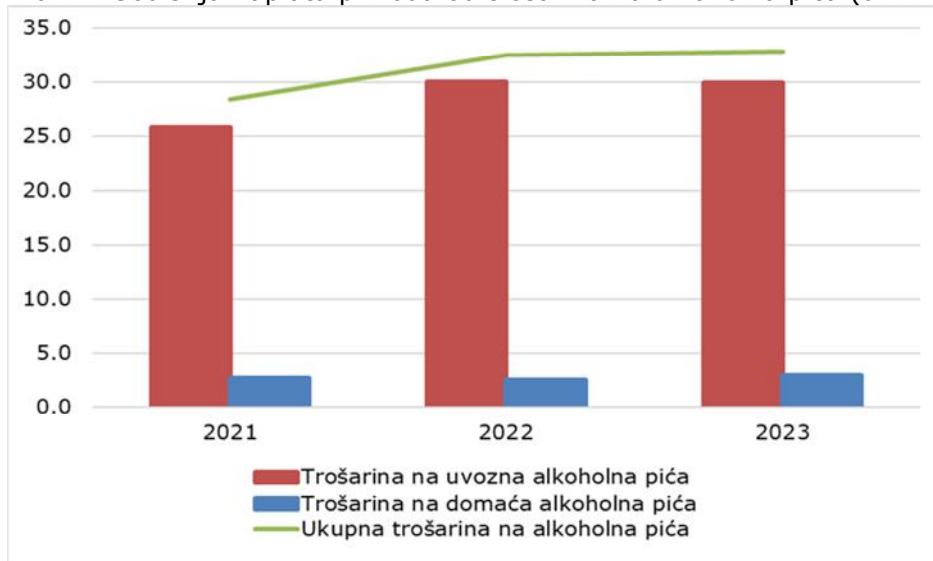
²⁴ Zbog pojave pandemije Covid-19, 2020. godina nije relevantna za usporedbu

²⁵ Posljednji raspoloživi godišnji podaci

²⁶ Posljednji raspoloživi kvartalni podaci

²⁷ Posljednji raspoloživi mjesečni podaci

Grafikon 1. Godišnja naplata prihoda od trošarina na alkoholna pića (u mil. KM)

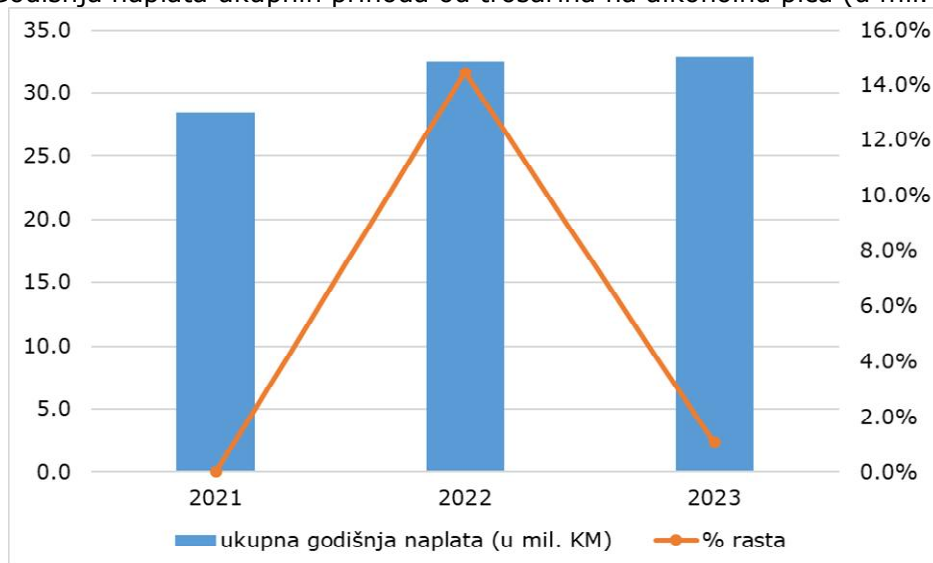
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U zadnje tri godine ukupni prihodi od trošarina na alkoholna pića u BiH imali su trend rasta, dostigavši rekordnu razinu naplate ovih prihoda od osnivanja Uprave za neizravno oporezivanje. Nagli skok u naplati ovih prihoda zabilježen je u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu, dok je u 2023. godini zabilježen blagi rast. U nastavku je prikazana detaljna analiza ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića i prihoda od trošarina na alkoholna pića po komponentama (uvozna i domaća trošarina), kao i stopa rasta ovih prihoda na godišnjoj razini. Analiza naplate prihoda od trošarina na alkoholna pića razdvojena na uvezna i domaća alkoholna pića ukazuje na trendove u potrošnji, preferencije potrošača i utjecaj drugih vanjskih faktora na potrošnju alkoholnih pića koja su predmet oporezivanja trošarinom.

1.1. Godišnje kretanje ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića

Grafikonom dva prikazana je godišnja naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića za razdoblje 2021-2023. godina, u milijunima KM (lijeva vertikalna skala) i godišnja stopa rasta ovih prihoda u 2022. i 2023. godini (desna vertikalna skala).

Grafikon 2. Godišnja naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića (u mil. KM) i % rasta

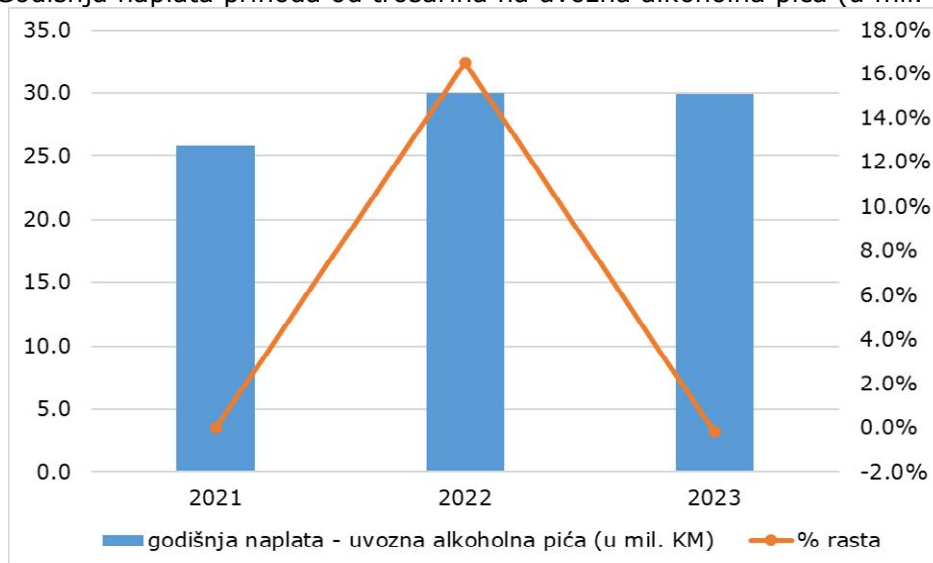
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića je u blagom porastu u 2023. godini u odnosu na 2022. godinu za 1,1% (grafikon 2, % rasta), dok je u 2022. godini zabilježen znatno veći rast ovih prihoda za 14,4%, a u odnosu na 2021. godinu (grafikon 2, % rasta). Ovaj rast zabilježen je kao posljedica povećanja potrošnje usljed oporavka gospodarstva nakon pandemije COVID-19 i normaliziranja rada ugostiteljskih objekata, što je utjecalo na povećanje broja okupljanja, organizovanje većeg broja događaja, porast turizma te samim tim veće potrošnje alkoholnih pića i poboljšanja naplate trošarina na alkoholna pića.

1.2. Godišnje kretanje prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića

Grafikonom tri prikazana je godišnja naplata prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića za razdoblje 2021-2023. godina, u milijunima KM (lijeva vertikalna skala) i godišnja stopa rasta ovih prihoda u 2022. i 2023. godini (desna vertikalna skala).

Grafikon 3. Godišnja naplata prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića (u mil. KM) i % rasta

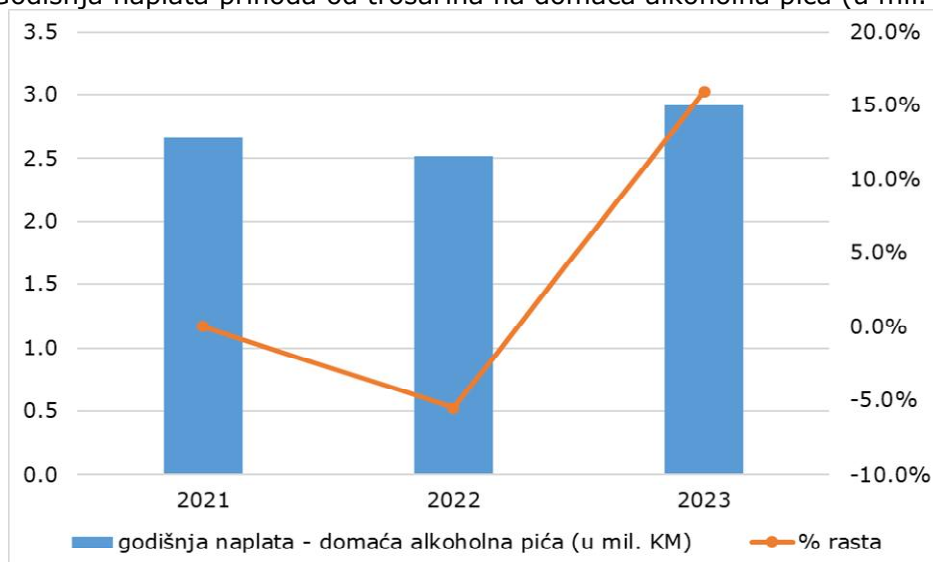
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikon prikazuje blago smanjenje za 0,2% prihoda od trošarina na alkoholna pića iz uvoza u 2023. godini u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 3, % rasta), dok je u 2022. godini zabilježeno povećanje ovih prihoda za 16,5% u odnosu na 2021. godinu (grafikon 3, % rasta).

1.3. Godišnje kretanje prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića

Grafikonom četiri prikazana je godišnja naplata prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića za razdoblje 2021-2023. godina, u milijunima KM (lijeva vertikalna skala) i godišnja stopa rasta ovih prihoda u 2022. i 2023. godini (desna vertikalna skala).

Grafikon 4. Godišnja naplata prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića (u mil. KM) i % rasta

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Za razliku od prihoda od trošarina na alkoholna pića iz uvoza čija naplata je blago smanjena u 2023. godini u odnosu na godinu prije, naplata prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića

veća je za 15,9% (grafikon 4, % rasta), dok je u 2022. godini zabilježen pad u naplati ovih prihoda za 5,5% u odnosu na 2021. godinu (grafikon 4, % rasta). Iako je u posljednjoj analiziranoj godini zabilježen porast prihoda od trošarina domaćih alkoholnih pića, a smanjenje prihoda od trošarina na alkoholna pića iz uvoza i dalje je potrošnja uvoznih alkoholnih pića mnogo veća u odnosu na domaća. Percepcija kvaliteta, odnosno vjerovanje potrošača u bolji kvalitet alkoholnih pića iz uvoza u odnosu na domaća što utječe na preferencije potrošača, veći izbor, utjecaj globalnih trendova, dugogodišnje marketinške kampanje proizvođača i distributera uvoznih alkoholnih pića, glavni su uzročnici veće potrošnje uvoznih, u odnosu na domaća alkoholna pića.

2. Kvartalno kretanje prihoda od trošarina na alkoholna pića

Grafikonom pet prikazana je kvartalna naplata prihoda od trošarina na alkoholna pića za razdoblje od prvog kvartala (Q1) 2021. godine do drugog kvartala (Q2) 2024. godine, u milijunima KM. Istim grafikonom prikazana je kvartalna dinamika kretanja ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića, kao i prihoda od trošarina na uvozna i domaća alkoholna pića.

Grafikon 5. Kvartalna naplata prihoda od trošarina na alkoholna pića (u mil. KM)

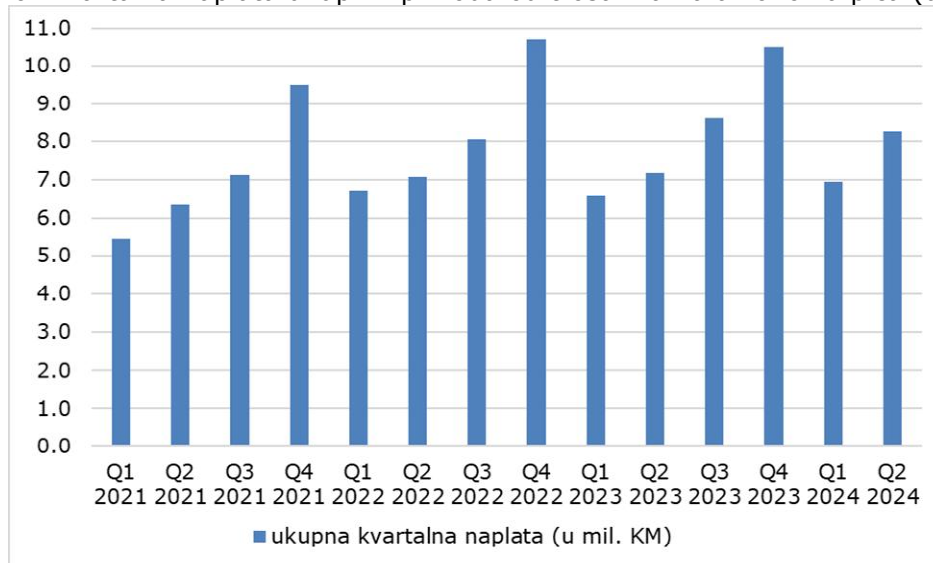
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikon prikazuje interesantno kretanje ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića na kvartalnoj razini. U promatranom razdoblju, naplata ovih prihoda najmanja je u prvim kvartalima, nakon čega se postepeno povećava u drugim i trećim kvartalima te je najveća naplata ostvarena u četvrtim kvartalima. Faktori koji zajedno doprinose ovakvoj pojavi jesu sezona blagdana, promotivne akcije, priprema i stvaranje zaliha što utječe na povećanje prihoda od ovog trošarinskog proizvoda.

2.1. Kvartalno kretanje ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića

Grafikonom šest prikazana je kvartalna naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića za razdoblje Q1 2021–Q2 2024. godine, u milijunima KM.

Grafikon 6. Kvartalna naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića (u mil. KM)

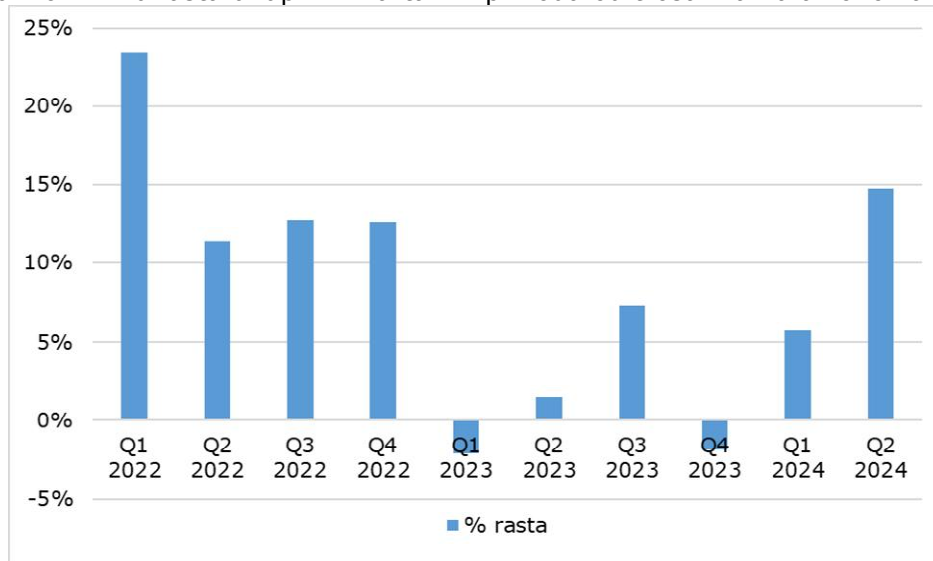

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Kao što je prethodno navedeno, naplata ovih prihoda u promatranom razdoblju najmanja je u prvim kvartalima, sa postepenim rastom u drugim i trećim kvartalima, dok je vrhunac naplate ovih prihoda iz godine u godinu zabilježen u četvrtim kvartalima. Ovakav trend kretanja u naplati ovih prihoda rezultat je sezonskih i ekonomskih faktora koji utječu na potrošnju i distribuciju alkoholnih pića tokom godine. Tako, u prvom kvartalu često dolazi do pada potrošnje alkoholnih pića nakon sezone blagdana što je povezano sa sezonskom depresijom, manjim brojem društvenih aktivnosti i okupljanja, što utječe na smanjene potražnje za alkoholnim pićima. Nakon sezonske depresije u potrošnji ovog trošarinskog proizvoda, drugi i treći kvartal karakterističan je po češćem sudjelovanju u društvenim aktivnostima i turističkim događajima što dovodi do povećane potrošnje alkoholnih pića posebno u ljetnom razdoblju, odnosno trećem kvartalu, dok je četvrti kvartal karakterističan po prazničnoj sezoni kada je potrošnja alkoholnih pića na godišnjem vrhuncu.

Grafikonom sedam prikazana je kvartalna stopa rasta ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića za razdoblje Q1 2022–Q2 2024. godine.

Grafikon 7. % rasta ukupnih kvartalnih prihoda od trošarina na alkoholna pića

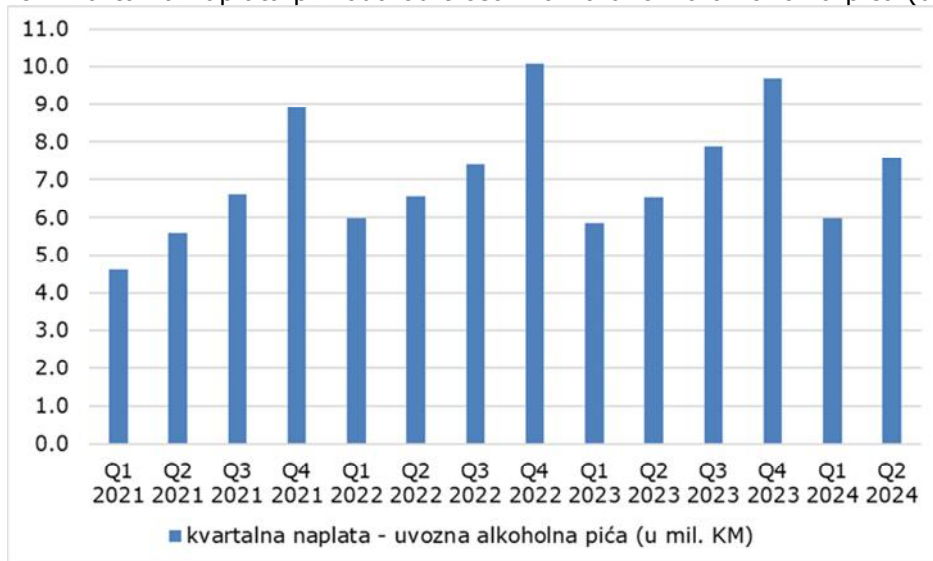
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U promatranom razdoblju, prihodi od trošarina na alkoholna pića uglavnom su imali pozitivnu stopu rasta na kvartalnoj razini, dok je blago smanjenje u naplati ovih prihoda zabilježeno u prvom kvartalu 2023. godine 2,1% i četvrtom kvartalu iste godine 1,9%. S obzirom da je prvi kvartal 2021. godine bio pod utjecajem pandemije i niske potrošnje ovog trošarinskog proizvoda, najveće povećanje ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića na kvartalnoj razini u promatranom razdoblju zabilježeno je u prvom kvartalu 2022. godine 23,4%, nakon čega je u istoj godini nastavljen pozitivan trend. U prva dva kvartala tekuće godine naplata ovih prihoda je veća za 5,8% u prvom i 14,8% u drugom kvartalu, a u odnosu na isti kvartal prethodne godine.

2.2. Kvartalno kretanje prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića

Grafikonom osam prikazana je kvartalna naplata prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića za razdoblje Q1 2021–Q2 2024. godine, u milijunima KM.

Grafikon 8. Kvartalna naplata prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića (u mil. KM)

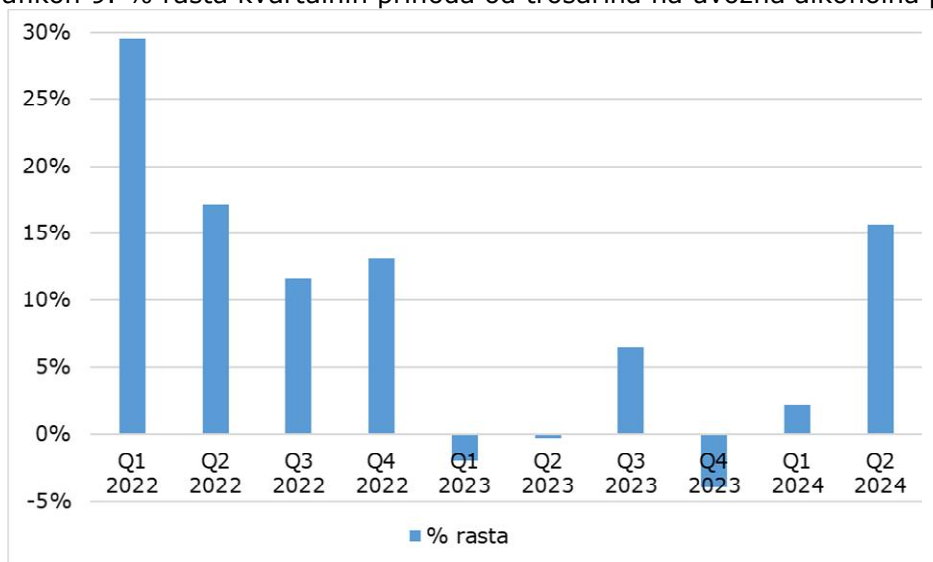

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

S obzirom na veliko učešće prihoda od trošarina na alkoholna pića iz uvoza u ukupnim prihodima od trošarina na alkoholna pića, tendencija kretanja ovih prihoda ne razlikuje se od tendencije kretanja ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića na kvartalnoj razini. Tako je, kao i kod kvartalne naplate ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića, kvartalna naplata prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića najmanja u prvim kvartalima, a najveća u četvrtim kvartalima u promatranom razdoblju.

Grafikonom devet prikazana je kvartalna stopa rasta prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića za razdoblje Q1 2022–Q2 2024. godine.

Grafikon 9. % rasta kvartalnih prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

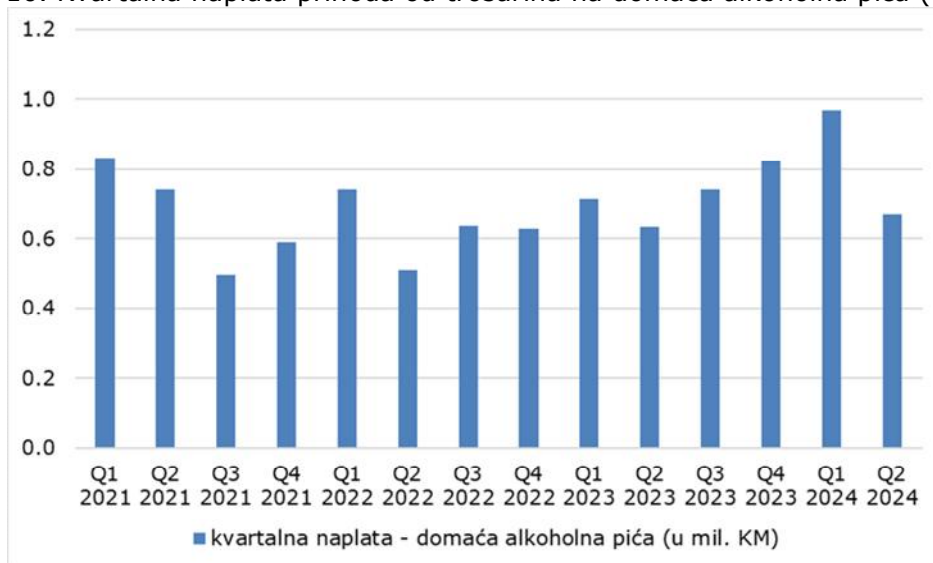
Kao i kod kvartalne naplate ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića najveće povećanje zabilježeno je u prvom kvartalu 2022. godine 29,5% u odnosu na isti kvartal 2021. godine, nakon

čega je do konca iste godine nastavljena nešto niža, ali također pozitivna stopa rasta. U 2023. godini zabilježeno je blago smanjenje u naplati ovih prihoda u prvom kvartalu za 1,9%, drugom kvartalu za 0,3% i četvrtom kvartalu za 3,9%, dok je u tekućoj godini njihova naplata zabilježila povećanje od 2,2% u prvom kvartalu i povećanje od 15,7% u drugom kvartalu, a u odnosu na naplatu ovih prihoda u istom kvartalu prethodne godine.

2.3. *Kvartalno kretanje prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića*

Grafikonom 10 prikazana je kvartalna naplata prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića za razdoblje Q1 2021–Q2 2024. godine, u milijunima KM.

Grafikon 10. Kvartalna naplata prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića (u mil. KM)

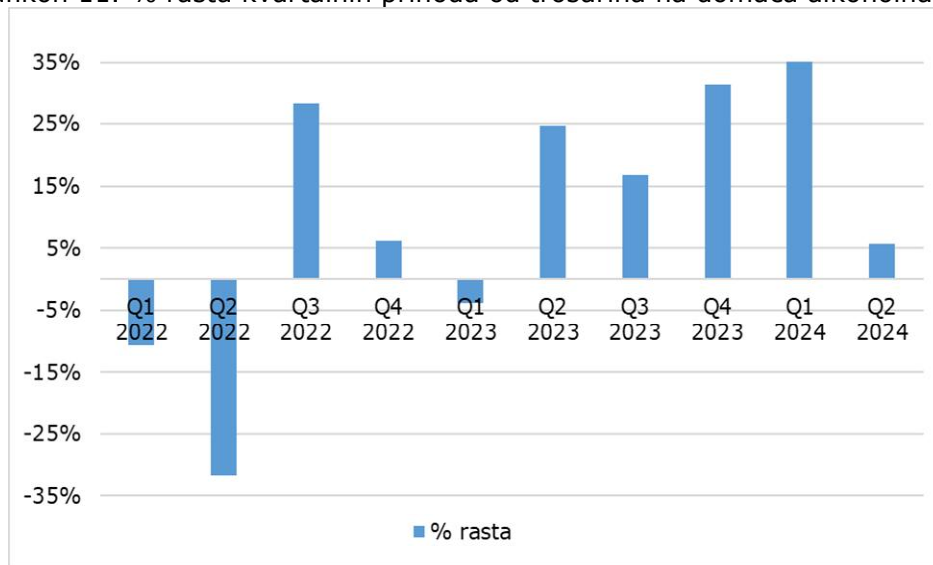

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Za razliku od kvartalne naplate ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića i kvartalne naplate prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića, naplata prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića ima fluktuacijski trend na kvartalnoj razini. Najveća naplata ovih prihoda u promatranom razdoblju zabilježena je u prvom kvartalu tekuće godine, dok je najmanja naplata evidentirana u trećem kvartalu 2021. i drugom kvartalu 2022. godine.

Grafikonom 11 prikazana je kvartalna stopa rasta prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića za razdoblje Q1 2022–Q2 2024. godine.

Grafikon 11. % rasta kvartalnih prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

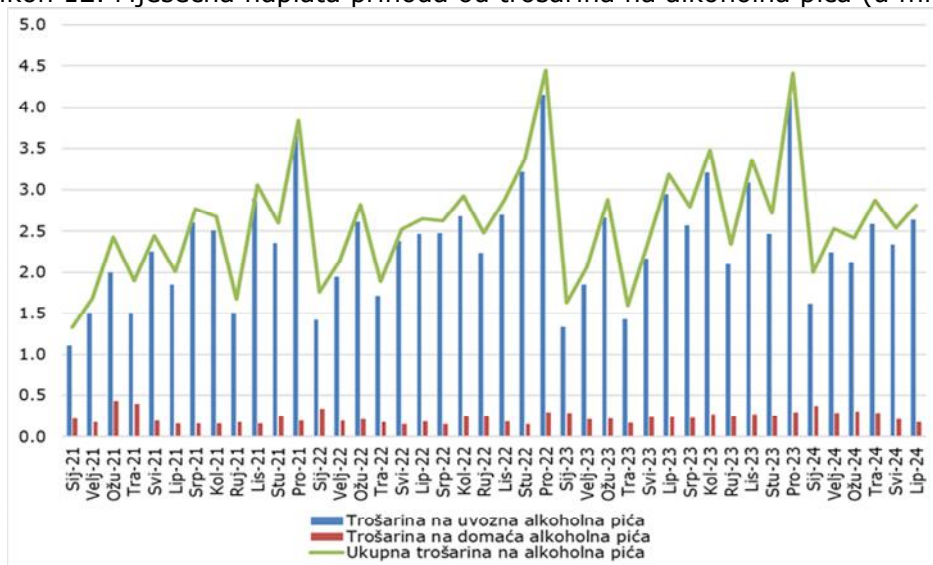
Pozitivna stopa rasta prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića zabilježena je u trećem i četvrtom kvartalu 2022. godine, drugom, trećem i četvrtom kvartalu 2023. godine, kao i u prva dva kvartala tekuće godine, dok je smanjenje ovih prihoda zabilježeno u prva dva kvartala 2022. i prvom kvartalu 2023. godine, a u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Najveće smanjenje u naplati ovih prihoda zabilježeno je u drugom kvartalu 2022. godine 31,7%, dok je u prvom kvartalu tekuće godine zabilježen najveći rast ovih prihoda u promatranom razdoblju 35,0%. Pozitivan trend nastavljen je i u drugom kvartalu tekuće godine, međutim u usporedbi sa naplatom u prva tri mjeseca znatno je manji 5,6%.

3. Mjesečno kretanje prihoda od trošarina na alkoholna pića

Mjesečna dinamika kretanja naplate prihoda od trošarina na alkoholna pića prikazana je za razdoblje od siječnja 2021. godine do juna 2024. godine. Ovakav prikaz kretanja naplate ovih prihoda pruža detaljne informacije o dinamici potrošnje alkoholnih pića pod utjecajem različitih vanjskih faktora kao što su sezonski faktor, inflacija i promjena u kupovnoj moći potrošača.

Grafikonom 12 prikazano je mjesečno kretanje prihoda od trošarina na alkoholna pića za razdoblje siječanj 2021 - lipanj 2024. godina, u milijunima KM. Prikazano je mjesečno kretanje ukupne naplate prihoda od trošarina na alkoholna pića kao i mjesečno kretanje naplate prihoda od trošarina na uvozna i domaća alkoholna pića u promatranom vremenskom razdoblju.

Grafikon 12. Mjesečna naplata prihoda od trošarina na alkoholna pića (u mil. KM)

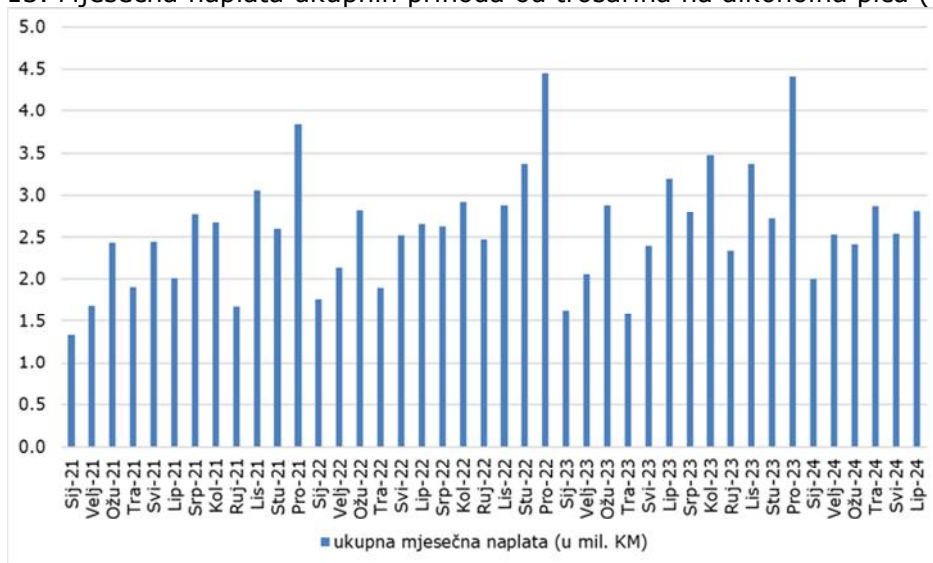
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U promatranom razdoblju najveća mjesečna naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića zabilježena je u prosincu 2022. i 2023. godine. Također, naplata ovih prihoda ne zaostaje mnogo ni u prosincu 2021. godine što posljednji mjesec u godini čini razdobljeom najveće potrošnje ovog trošarinskog proizvoda. Razlog povećane potrošnje alkoholnih pića u prosincu jeste praznična atmosfera, odnosno veliki broj društvenih događaja poput korporativnih zabava i drugih obiteljskih okupljanja, kao i stvaranje zaliha alkoholnih pića. Detaljnija analiza mjesečnog kretanja ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića i prihoda od trošarina na uvozna i domaća alkoholna pića prikazana je u nastavku.

3.1. Mjesečno kretanje ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića

Grafikonom 13 prikazana je mjesečna naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića za razdoblje siječanj 2021 – lipanj 2024. godine, u milijunima KM.

Grafikon 13. Mjesečna naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića (u mil. KM)

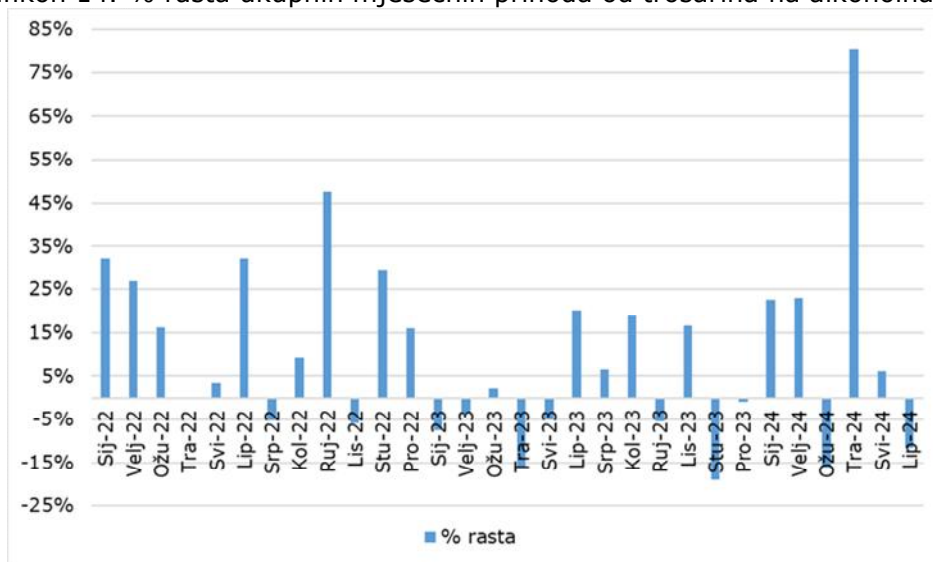

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Rekordna naplata ovih prihoda na mjesečnoj razini zabilježena je u prosincu 2022. godine koja je za 16,0% veća od naplate u istom mjesecu 2021. godine, nakon čega slijedi naplata u prosincu 2023. godine. Najmanja mjesečna naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića u prikazanom razdoblju zabilježena je u siječnju 2021. godine, te veljači i travnju 2023. godine.

Grafikonom 14 prikazana je mjesečna stopa rasta ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića za razdoblje siječanj 2022 – lipanj 2024. godine, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Grafikon 14. % rasta ukupnih mjesečnih prihoda od trošarina na alkoholna pića

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

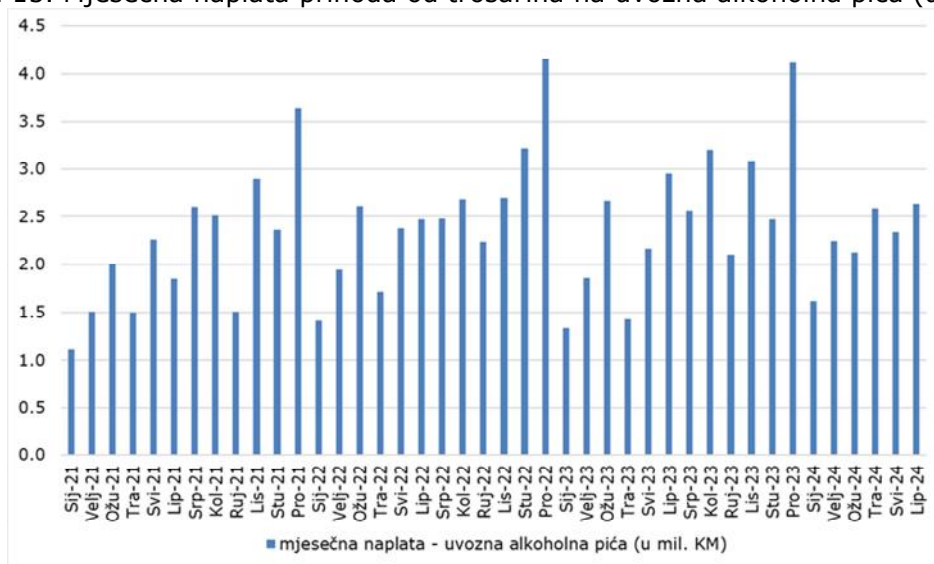
U promatranom razdoblju najveći rast ukupnih mjesečnih prihoda od trošarina na alkoholna pića zabilježen je u travnju tekuće godine 80,6%, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine, a kao posljedica povećane nabavke alkoholnih pića pred 1. svibnja i pravoslavni Vaskrs. Također, znatno povećanje ovih prihoda evidentirano je u rujnu 2022. godine 47,6%. Promatrajući naplatu u

tekućoj godini, u ožujku i lipnju zabilježeno je smanjenje od 16,1% odnosno 11,6%, dok je u ostalim mjesecima zabilježen rast u naplati ovih prihoda.

3.2. Mjesečno kretanje prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića

Grafikonom 15 prikazano je mjesečno kretanje naplate prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića za razdoblje siječanj 2021 – lipanj 2024. godine, u milijunima KM.

Grafikon 15. Mjesečna naplata prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića (u mil. KM)

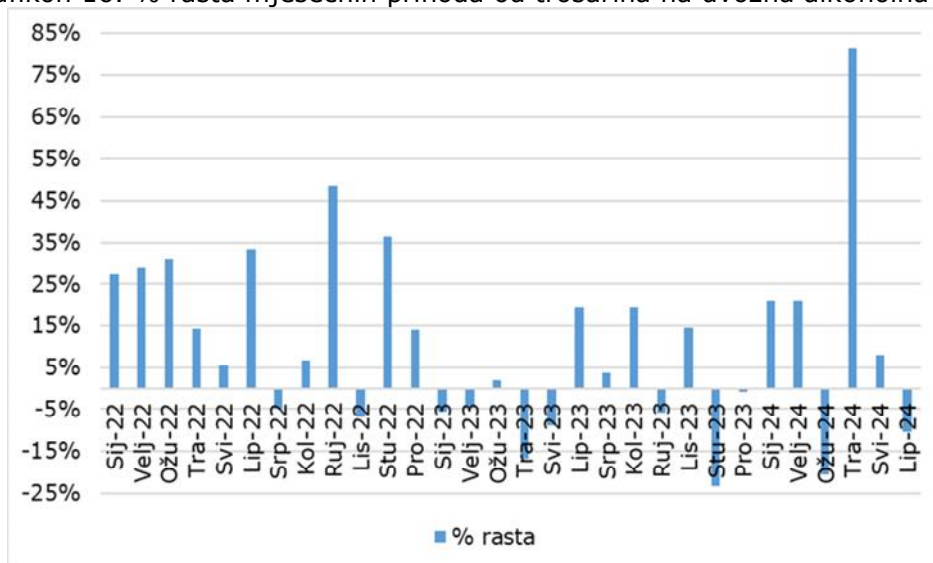

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

S obzirom na velik udio prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića u ukupnim prihodima od trošarina na alkoholna pića, kretanje naplate ovih prihoda je veoma slično. Tako je, naplata prihoda od trošarina na alkoholna pića iz uvoza također najveća u prosincu 2022. i 2023. godine, kao i u prosincu 2021. godine kada je zabilježena nešto manja naplata ali najveća mjesečna naplata u toj godini. Najmanja naplata ovih prihoda u promatranom razdoblju na mjesečnoj razini zabilježena je u istom razdoblju kao i naplata ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića, u siječnju 2021. godine te siječnju i travnju 2023. godine.

Grafikonom 16 prikazana je mjesečna stopa rasta prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića za razdoblje siječanj 2022 – lipanj 2024. godine, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Grafikon 16. % rasta mjesečnih prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića

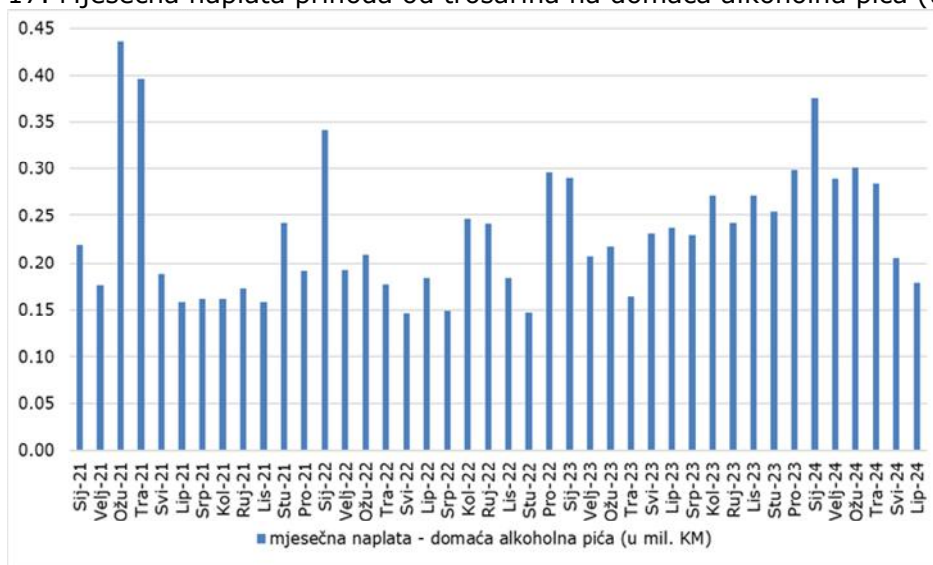
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Rekordan rast naplate prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića na mjesečnoj razini zabilježen je u travnju tekuće godine 81,5% u odnosu na travanj prethodne godine. Također, veliki rast ovih prihoda evidentiran je tijekom većeg broja mjeseci u tekućoj kao i u 2022. godini, dok je u 2023. godini najvećim dijelom zabilježeno njihovo smanjenje. Najveće smanjenje prihoda od trošarina na uvozna alkoholna pića u promatranom razdoblju zabilježeno je u studenom 2023. godine 23,2%, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

3.3. Mjesečno kretanje prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića

Grafikonom 17 prikazano je mjesečno kretanje naplate prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića za razdoblje siječanj 2021 – lipanj 2024. godine, u milijunima KM.

Grafikon 17. Mjesečna naplata prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića (u mil. KM)

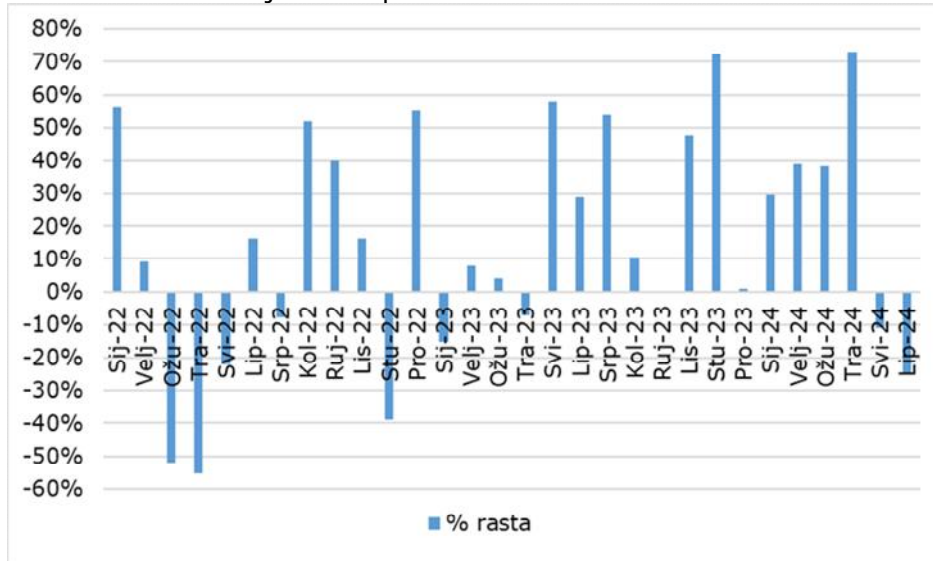

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Za razliku od ukupnih prihoda od trošarina na alkoholna pića i prihoda od trošarina na uvezna alkoholna pića čija je naplata u promatranom razdoblju najveća koncem godine, naplata prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića najveća je u ožujku i travnju 2021. te siječnju 2022. i siječnju tekuće godine. Najmanja naplata ovih prihoda na mjesečnoj razini u promatranom razdoblju zabilježena je u svibnju, srpnju i studenom 2022. godine.

Grafikonom 18 prikazana je mjesečna stopa rasta prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića za razdoblje siječanj 2022–lipanj 2024. godine, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Grafikon 18. % rasta mjesečnih prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Prihodi od trošarina na domaća alkoholna pića bilježe najveći rast od 73,0% u travnju tekuće godine u odnosu na isti mjesec prethodne godine, kao i u studenom prethodne godine kada je zabilježen rast od 72,4%. Najveće smanjenje ovih prihoda na mjesečnoj razini zabilježeno je u ožujku 52,0%, travnju 55,4% i studenom 39,0% 2022. godine, a u odnosu na isti mjesec 2021. godine. U tekućoj godini smanjenje u naplati prihoda od trošarina na domaća alkoholna pića zabilježeno je u svibnju 11,0% i lipnju 24,8%, a u odnosu na svibanj i lipanj 2023. godine.